

**ANALIZA UGOVORA
O PRIVATIZACIJI
NAFTNE INDUSTRIJE REPUBLIKE SRPSKE**

Banja Luka, mart 2009.g.

Izvršni sažetak

Nakon potpuno netransparentne prodaje akcija u državnom vlasništvu u Naftnoj industriji Republike Srpske (NIRS) u februaru 2007.g., detalji koje su se skrivali od javnosti, dodatno je potpisan Prvi aneks osnovnog Ugovora o prodaji u junu 2008.g. Naknadni dokument precizira uslove i načine plaćanja i daljih investicija, a praktično i prodajnu cijenu, što predstavlja najopasniji vid privatizacije državnog kapitala, jer u pravilu prikriva stvarne motive prodaje, a prihode od prodaje minimizira. Kako detaljna analiza Transparency International BiH pokazuje, u slučaju NIRS-a, nema pozitivnih efekata privatizacije, a negativan saldo će dugoročno pokrivati građani i Budžet RS. Premda je šteta već počinjena, uvid u njen pun iznos zavisiće od spremnosti Vlade RS da objavi podatke koji se skrivaju, kao i od istražnih i pravosudnih organa da sankcionišu moguće kriminalne radnje.

Iako je ugovorni kupac NIRS preduzeće Njeftegazinkor iz Moskve, izjave premijera RS isključivo govore o drugom subjektu – ruskom Zarubežnjeftu (manjinskom suvlasniku Njeftegazinkora), dok je isplate kupovine paketa akcija od Vlade RS vršio treći subjekt – Vnješekonombank, takođe iz Rusije. Kao četvrti akter, naknadno se pojavljuje i preduzeće Optima grupa d.o.o. iz Banja Luke, koja rukovodi poslovima Rafinerije nafte AD Bosanski Brod ispred vlasnika.

Sam proces plaćanja potpuno je nejasan: prema navodima iz Vlade RS uplaćen joj je akreditiv od 110.409.900 evra, tj. **215.942.995 KM**. Ono što se sa sigurnošću može konstatovati jesu i dva zajma u ukupnom iznosu od 112,5 miliona evra, koje je Njeftegazinkor doznačio Rafineriji nafte, ali pod lihvarskim kratkoročnim uslovima, što će rezultirati povratom od najmanje 145 miliona evra kreditoru, tj. Njeftegazinkoru. Iz tog je kreditnog fonda predviđen povrat sredstava Vladi RS, na ime njenog namirivanja Rafinerijinih povjerilaca. Obzirom da ne postoje dokazi o izmirenju dugova Rafinerije prema Vladi RS, TI BiH drži da bi priliv od privatizacije NIRS mogao biti prikazan dvaput: kao isplata privatizacije i kao povrat duga prema Vladi. Pored nikada naplaćene garancije od 20 miliona evra za neizvršenje obaveza po privatizacionom ugovoru, ne postoje dokazi o bilo kom drugom transferu novaca po osnovu kupovine državnog kapitala u NIRS-u.

Sa druge strane, troškovi kojima je, kao ugovornoj obavezi izložena Vlada, značajno nadmašuju iznos zajma Rafineriji nafte. Direktni troškovi koji su utvrđeni i dokumentovani su slijedeći:

Svrha isplate Vlade RS	Iznos u KM
'Veliki' povjerioci rafinerije (za ranije isporuke sirove nafte)	142.132.716,41
'Mali' povjerioci rafinerije	16.202.875,95
Naknadni transferi poveriocima	1.812.765,48
Neto plate radnika isplaćene iz Budžeta RS tokom privatizacije	13.959.195,94
Izmirenje sudskih presuda i izvršnih rješenja	2.607.951,29
Namirenje dodatnih i mogućih tužbi	18.696.369,64

Ostale obaveze	24.194.456,92
(Reprogram poreza i doprinosa)	(139.787.628,06)
UKUPNO BEZ REPROGRAMA (u KM)	219.606.331,63
UKUPNO SA REPROGRAMOM (u KM)	359.393.959,69

Tabela 1 – Isplate povjerilaca i obaveza NIRS koje je iz Budžeta RS obavila Vlada RS

Od navedenog iznosa, naknadno je utvrđeno niz drugih troškova po Vladu RS, koji nisu bili poznati prilikom potpisivanja Ugovora o prodaji u februaru 2006.g., za koji je iznos praktično naknadno umanjena cijena prodaje:

Uvećana plaćanja Vlade RS u odnosu na osnovni Ugovor iz februara	Iznos u KM
Namirenje 'velikih' povjerioca	22.865.620,38
Po osnovu neto plata radnika	6.149.269,00
Naknadni transferi poveriocima	1.812.765,48
Po osnovu reprograma poreza i doprinosa	6.452.582,06
UKUPNO NOVE OBAVEZE (u KM)	37.280.236,92

Tabela 2 – Novostvorene ili naknadno isplaćene obaveze (u periodu od potpisivanja Ugovora do potpisivanja prvog Aneksa na Ugovor)

Za navedeni iznos od 219.606.331,63 Vlada bi po ugovoru trebala biti kompenzirana do iznosa 141,895,466 KM dok je preostalih 77.710.865,63 KM poklon Vlade novom vlasniku NIRS. Međutim, u nedostatku dokaza o kompenzaciji, može se ustvrditi da je poklonjen cjelokupni iznos od skoro 220 miliona KM.

Među dosada utvrđenim dodatnim troškovima vezanim za privatizaciju NIRS, nalaze se i slijedeće stavke, a koje se praktično mogu dodati navedenom iznosu, jer predstavljaju štete izazvane pogrešnim procjenama u procesu privatizacije, ili su svjesno izazvane: kratkoročna potraživanja Rafinerije, tj. njena potcijenjena vrijednost – 16.984.703 KM minimum; i zarada vlasnika kroz naplatu kamata Rafineriji – 62.818.415 KM, odnosno ukupan iznos od barem 79.803.118 KM.

Ukupno dosada poznati troškovi izazvani ovako netransparentnom privatizacijom NIRS-a iznose – 299.409.449,63 KM. Pridoda li se tome neizvjesan odložen i beskamadni povrat reprogramiranih poreza i doprinosa, za koji Poreska uprava RS nema nikakvih garancija da mogu biti naplaćeni, iznos raste na 439.197.077,69 KM, a ako tome dodamo štete na tržištu kapitala izazvane samo kod Rafinerije nafte AD (ne i preostala dva preduzeća u sastavu NIRS!), dolazi se do vrtoglavih **765.466.854,69 KM**.

Sa druge strane, ono što je izvjesno i poznato, jeste da je kupac, tj. ruski Njeftgazinkor u ovaj posao uložio dva kredita u ukupnom iznosu od 112.550.000 evra, koji će mu u vidu glavnice biti povraćeni, pa stoga i oni mogu biti pripisani gornjem iznosu. Tako je utvrđen odliv sredstava i kapitala iz RS i BiH samo po osnovu privatizacionog *deal*-a u ukupnom iznosu od **985.595.521,19 KM** ili gotovo milijarda konvertibilnih maraka, uz poklonjeni čitav sistem Naftne industrije Republike Srpske! U suprotnom pravcu stiglo je samo 215.942.995 KM na račun Vlade RS i kreditni iznos Rafineriji nafte od 220.128.666,50 KM, tj. ukupno **436.053.661,50 KM**.

Rekapitulirano, iznosi prihoda i rashoda Vlade RS, odnosno RNAF u procesu privatizacije su sljedeći:

Troškovi privatizacije NIRS	Rashod Vlade RS/RNAF	Prihod Vlade RS/RNAF
1 Isplata privatizacije Vladi RS		215.942.995,00
2 Isplata privatizacije Fondu PIO		(30.209.093,00)
3 Isplata povjerilaca RNAF-a	219.606.331,63	
4 Reprogram poreza i doprinosa	139.787.628,06	(139.787.628,06)
5 Kompenzacija Vladi RS (pokriće duga NIRS-a)		(141.895.466,00)
6 Naplativa kratkoročna potraživanja RNAF-a	16.984.703,00	
7 Krediti RNAF-u		220.128.666,50
8 Povrat kredita RNAF-a (sa kamatama)	282.947.081,50	
9 Korigovan pad kapitalne vrijednosti RNAF	(326.269.777,00)	
UKUPNO (bez 9, 2, 4, 5)	659.325.744,19	436.053.661,50
UKUPNO (sa 9, 2, 4, 5)	985.595.521,19	747.945.848,56
UKUPNO (sa 9, bez 2, 4, 5) u KM	985.595.521,19	436.053.661,50

Tabela 3 – Rekapitulacija troškova privatizacije NIRS

Na to sve će investitor, pored poklonjenog gotovog novca, u periodu aktivnosti u BiH uživati niz tržišnih pogodnosti i prioritetnog tretmana, oslobađanja od carina i dažbina, te ostvarivati enormne komercijalne dobiti od bazične prerade naftnih derivata. Pored toga, Vlada RS kupcu poklanja i niz tehničkih studija; pravo eksploatacije bilo kakvih nalazišta nafte; pravo preče kupovine akcija Janafa i niz sličnih pogodnosti. Takođe se, neaktiviranjem garancije za nepoštivanje ugovornih obaveza, tj. investiranja, priznaje odustajanje od izgradnje regionalne željezničke pruge u vrijednosti od oko 45 miliona evra; kao i kršenje svih rokova za početak prerade, odnosno pokretanja pogona, čime Vlada RS praktično gubi kamate nad sredstvima koja je uložila u cilju blagovremenog ispunjenja svog dijela obaveza.

Nije poznato da li je pored naplaćenih akreditiva Vladi RS na pun ugovoreni iznos od 110.409.900 evra (Tabela 3, stavka 5), iz kredita Rafineriji nafte vraćen i dug prema Vladi. U svakom slučaju ostaje ogroman nesrazmjer tzv. investicija i nastalih troškova i šteta, od kojih je koristi imao isključivo kupac, a na trošak poreskih obveznika RS i drugih privatnih investitora. Eventualni javni prihodi po osnovu privatizacije NIRS slivaju se na račun posebnih namjena, koji je paralelno pražnjen za isplate dugova NIRS.

Analiza TI BiH pokušava oslikati i profil kupca NIRS-a, te zaključuje da se u slučaju Njeftegazinkora radi o preduzeću osnovanom 2002.g., sa krajnje bizarnim opštim podacima, te posljednjem iskazanom bilansu stanja u KM protivvrijednosti od svega **952.743**, tj. niti milion konvertibilnih maraka. Povezanost sa drugim navedenim poslovnim subjektima je nejasna i nije pravno valjano regulisana ili dokumentovana.

Druge vezane štete uključuju korišćenje barem **148.856.779 KM** sa sredstava računa za posebne namjene, iz fondova prikupljenih privatizacijom i od sukcesije bivše SFRJ. Umjesto da su ta sredstva korišćena na revolving osnovi i višestruko plasirana u privredu,

ona su jednokratno i nepovratno iskorištena u datom procesu privatizacije. Pored toga, da je Investiciono-razvojna banka (IRB) RS uz podršku izvršnih vlasti izdala zajam RNAF-u pod svojim tekućim uslovima za privredu, NIRS bi bio dužan da vrati IRB **42.083.097 KM manje** nego svom sadašnjem vlasniku i to bez lihvarskih zatezних kamata. Sva sredstva od plasmana IRB prema NIRS bi po povratu mogla ponovo biti korišćena za finansiranje privrednog razvoja, a ovako su i glavnica i kamate nepovratno izgubljeni prema Vnješekonombank, koja je finansijer ovog zahvata.

Troškovi po berzansko tržište su mnogo veći zbog efekta povezanosti akcija Rafinerije nafte sa tržištem kapitala, pošto je ista vodeći i najveći privredni subjekt u RS. Berzovni sunovrat je započeo shvatanjem ulagača da privatizacija Rafinerije nafte možda nije obavljena u interesu tržišta i dotadašnjih ulagača, a intenziviran je objavljivanjem svake nove pojedinosti o tom poslu. Kapitalizacija Banjalučke berze je iz vremena pregovora o prodaji Rafinerije nafte sa današnjim danom pala za **preko 90%**. Ovu privatizaciju pratili su i netransparentni i neuspjeli pokušaji prodaje npr. Rudnika i termoelektrane Gacko i dr., što se sve takođe negativno odrazilo na povjerenje ulagača u tržište kapitala RS, koje ostaje pod snažnim uticajem izvršne vlasti.

I na kraju, iako se teoretski radi o veoma profitabilnoj industriji, u slučaju bankrota Rafinerije nafte, prvo će se naplatiti povjerioci, što znači kreditori, odnosno Vnješekonombank, a **tek zatim** investitori, od kojih je onih malih u vlasničkoj strukturi preostalo oko 20%, pored Njeftegazinkora sa većinskih oko 80% akcija. Investitore se isplaćuje iz preostale stečajne mase, od koje vjerovatno, nakon naplate povjerilaca, ne bi ostalo mnogo. Iskazani gubitak Rafinerije nafte AD od **90.510.943,00 KM** za poslovnu godinu 2008, ne samo da ukazuje na izbjegavanje plaćanja poreza na dobit, već i na moguću scenarion bankrota preduzeća.

Čak i ispunjenjem svih uslova iz osnovnog Ugovora i Prvog Aneksa na Ugovor, javni računi Republike Srpske ne mogu niti približno namiriti direktne štete nastale ovim privatizacionim *deal*-om.

Svi drugi indirektni troškovi, kao što su: povjerenje u privredu Republike Srpske i regiona, otvaranje novih radnih mjesta, povećanje bruto društvenog proizvoda, plata zaposlenih, socijalni položaj ugroženih skupina stanovništva, zaštita okoline, neekonomski troškovi po kupca krajnjih proizvoda NIRS itd. ovdje nisu analizirani.

Sadržaj

Izvršni sažetak.....	2
Sadržaj.....	6
Metodologija istraživanja.....	7
Transparency International Bosna i Hercegovina.....	8
Uvod.....	9
Analiza privatizacije NIRS – Rafinerije nafte AD Bosanski Brod.....	12
Cijena privatizacije i isplata Prodavca.....	12
Dugovi Naftne industrije povjeriocima	15
Prethodne isporuke sirove nafte Naftnoj industriji RS	16
Opština B. Brod i drugi povjerioci u zemlji i inostranstvu	17
Plate i obaveze prema zaposlenima	19
Odgođene obaveze i reprogram	19
Ostale obaveze	21
Preostala dugovanja – Komisijsko utvrđivanje.....	22
Oslobađanje od carine i troškova.....	23
Potraživanja Rafinerije.....	24
Finansiranje kupoprodaje i daljne investicije	25
Isplata postojećih zaduženja	25
Troškovi neispunjenja obaveza.....	26
Nove investicije u Preduzeća	27
Vezana ulaganja	28
Kupci Naftne industrije RS.....	28
Namjera kupaca	31
Potencijalna operacija pranja novca.....	32
Podaci izvještaja o reviziji Rafinerije nafte	33
Cijena kapitala po Preduzeća	37
Cijena kapitala po Budžet RS	38
Cijena kapitala na slobodnom tržištu	38
Mogućnost stečaja Rafinerije nafte.....	41
Zaključak.....	43

Banja Luka, mart 2009.g.

Metodologija istraživanja

Ova analiza je bazirana isključivo na dostupnim dokumentima, a tiču se osnovnog Ugovora o prodaji naftnog sektora Republike Srpske (RS) ruskom partneru (iz februara 2007.), Prvog aneksa na Ugovor (iz juna 2008.), Informacije Vlade Republike Srpske o privatizaciji preduzeća iz oblasti naftne industrije RS (juni 2008.), zakonskih i podzakonskih akata koji se odnose na privatizaciju naftnog sektora, izvještaju o reviziji Preduzeća Rafinerija nafte A.D. Bosanski Brod koji je sačinilo preduzeće za reviziju i konsalting VralAudit, Banja Luka (septembar 2008.) i drugih dostupnih izvora (izvještaji, analize, novinski članci, intervjui). Pored toga, ova analiza se nastavlja i na raniju analizu Transparency Internationala Bosne i Hercegovina (BiH) osnovnog Ugovora o prodaji naftne industrije RS ruskom partneru i predstavlja pokušaj da se stave u kontekst neka ranija sporna pitanja u odnosu na Prvi aneks Ugovora¹. Autori analize nisu imali uvid u sve priloge koji su potpisani uz osnovni Ugovor, tako da ne raspolažu kompletnim uvidom u svu dokumentaciju koja prati realizaciju ugovora o prodaji Naftne industrije Republike Srpske ruskom partneru NjeftegazInKor.

Prvi aneks Ugovora se (osim jednog člana) odnosi isključivo na član 4² osnovnog Ugovora, koji ima naziv „Regulisanje obaveza preduzeća“, dok se ostale odredbe osnovnog Ugovora nisu direktno mjenjale, već samo indirektno, u mjeri u kojoj na njih utiču izmjenjene i nove odredbe u Prvom aneksu.

Prvi aneks Ugovora potpisan je na osnovu Odluke Vlade RS broj 04/1-012-1294/08 od 06.06.2008.g., tačka Dnevnog reda 22, kako glasi:

“Razmatranje:

- 1) Prijedloga prvog aneksa na Ugovor o prodaji akcija preduzeća iz oblasti naftne industrije i prijedlog Ugovora o regulisanju obaveza preduzeća iz oblasti naftne industrije, sa Prijedlogom odluke o davanju saglasnosti na isti,
- 2) Prijedloga rješenja o imenovanju Komisije za regulisanje obaveza preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske,
- 3) Prijedloga Ugovora o regulisanju obaveza preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske, sa Prijedlogom odluke o davanju saglasnosti na isti.”

Posljednji ključni dokument obuhvaćen ovom analizom predstavlja Izvještaj o reviziji Rafinerije nafte AD Bosanski Brod, koji je pripremljeno Preduzeće za konsalting VralAudit iz Banjaluke u septembru 2008.g., a obuhvata reviziju poslovanja ovog subjekta zaključno sa krajem 2007.g. Identična dokumentacija za preostala dva preduzeća Naftne industrije RS (NIRS): Petrol AD Banja Luka i Rafinerija ulja Modriča AD Modriča, nije raspoloživa, te se analiza odnosi na poslovanje isključivo jednog subjekta u sklopu

¹ Transparency International BiH, Preliminarna analiza ugovora o privatizaciji naftne industrije Republike Srpske, 14.12.2007.

² Prvim aneksom se mijenjaju podtačke 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5 i 4.6 osnovnog ugovora (podtačke 4.7, 4.8 i 4.9 ostaju onako kako su regulisane osnovnim ugovorom), dok se dodaju nove podtačke 4.10, 4.11, 4.12, 4.13, 4.14, 4.15, 4.16, 4.17, 4.18, 4.19, 4.20, 4.21, 4.22 i 4.23.

privatizovanog NIRS, i ne uključuje poslovne dobitke ili gubitke nastale privatizacijom cjelokupnog NIRS.

Analitički tim sastavljen od eksperata Transparency International BiH, spoljnih saradnika iz zemlje i inostranstva, izvršio je temeljitu analizu navedenih materijala i u periodu od objavljivanja posljednjeg tematskog izvještaja s kraja 2007.g. obradio navedeni predmet, u cilju obavještanja nadležnih institucija Republike Srpske, prije svega njene izvršne vlasti, o uočenim nedostacima i pravnim problemima vezanim za privatizaciju naftne industrije.

Analiza je pretežno posvećena stanju u Rafineriji nafte u Bosanskom Brodu, za šta je uglavnom razlog proporcionalno veća dostupnost podataka o ovom subjektu, dok za preostala dva postoji minimum informacija adekvatnih za analitički rad. Tim se takođe posvetio isključivo direktnim troškovima i nije ulazio u analizu indirektnih troškova privatizacionog projekta.

Iako je o osnovnom Ugovoru TI BiH dao mišljenje još u novembru 2007.g., u interesu fokusiranja na probleme uočene uvidom u materijale do kojih je javnost i TI BiH došao od potpisivanja i naknadnog i zakasnelog objavljivanja osnovnog Ugovora, ova analiza neće ponavljati već uočene probleme iz svoje ranije analize s kraja 2007.g., već će predstaviti samo nove argumente.

Transparency International Bosna i Hercegovina

Osnovan 2001.g., Transparency International BiH (TI BiH) je ključna nevladina organizacija u zemlji koja se bavi vladavinom prava, dobrom i transparentnom upravom u javnom i privatnom sektoru i borbom protiv korupcije. Okuplja članstvo iz cijele zemlje, a sjedište udruženja je u Banjoj Luci od osnivanja, uz kancelariju u Sarajevu. TI BiH je jedan od blizu sto ogranaka TI u svijetu – globalne koalicije u borbi protiv korupcije.

Do sada je TI BiH objavio niz opštih izvještaja o stanju korupcije u BiH, kao što su studije percepcije korupcije i studije Sistema nacionalnog integriteta, te sektorske analize vezane za sudstvo, obrazovanje, političke partije itd. Kroz rad Centra za pravnu pomoć u borbi protiv korupcije i besplatnu telefonsku liniju 0800 55555, od početka rada do danas je primljeno oko 10.000 poziva iz cijele zemlje, te pružena pomoć građanima u ostvarenju njihovih prava. O brojnim nepravilnostima u radu vlasti, TI BiH je upozoravao kroz godišnje izvještaje, te tokom prezentacije Indeksa percepcije korupcije, koji već godinama rangira BiH kao zemlju sa visokim stepenom ovog problema, često okvalifikovanu terminom 'zarobljena država', što ukazuje na blisku spregu formalnih i neformalnih struktura vlasti.

Ova analiza je sačinjena u okviru aktivnosti na projektu: „Zagovaranje, implementacija i evaluacija sistema nacionalnog integriteta, sa posebnim osvrtom na privatizaciju starteških preduzeća u BiH“, podržanim od strane Fonda otvoreno društvo BiH.

Uvod

U skladu sa Zakonom o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima, objavljenom u Službenom glasniku RS br. 51/06, Vlada RS je 16. 08. 2006.g. sa ruskom kompanijom Zarubežnjeft, kao operatorom projekta i Vnješekonombank, Moskva, kao investitorom projekta, potpisala „Protokol o namjerama o učešću u projektu privatizacije, rekonstrukcije i upravljanja slijedećim preduzećima: Rafinerija nafte AD Bosanski Brod, Petrol AD Banja Luka i Rafinerija ulja Modriča AD Modriča“.

Nakon što je sa ruskim partnerima usaglasila elemente ugovora, Vlada RS je na 4. sjednici održanoj 21. 12. 2006.g. donijela Odluku o prodaji akcija državnog kapitala i akcija Fonda restitucije kupcu Njeftegazinkor iz Moskve, metodom neposrednog odabira kupca. Prema Zakonu o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima, saglasnost na izbor ovog metoda daje Narodna skupština RS, što je učinjeno na Drugoj posebnoj sjednici održanoj 22. 12. 2006.g. Odlukom br. 01-1745/06.

Prema Protokolu od 16. 08. 2006.g., kompanija Zarubežnjeft i Vnješekonombank su trebali imenovati kompaniju koja je pod njihovom kontrolom i koja će biti potpisnik ugovora o prodaji akcija, i to su učinili određujući kompaniju Njeftegazinkor. Vlada Republike Srpske je dana **02. 02. 2007.g.** zaključila sa ruskom kompanijom Njeftegazinkor Ugovor o prodaji akcija državnog kapitala i Fonda restitucije preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske (u daljem tekstu: Ugovor o prodaji).

Bitni elementi Ugovora su:

- a) Predmet prodaje su akcije državnog kapitala i Fonda restitucije u sva tri preduzeća i koje zajedno čine Paket akcija;
 - cijena Paketa akcija 110.409.900 evra;
 - zadržavanje pretežne djelatnosti preduzeća u Periodu rekonstrukcije koji traje 42 mjeseca;
 - zadržavanje broja radnika u Periodu rekonstrukcije sa stanjem na dan zaključenja Ugovora, osim slučajeva predviđenih našim važećim zakonodavstvom;
 - realizacija Programa rekonstrukcije u Periodu rekonstrukcije koja treba da obezbijedi proizvodne kapacitete: Rafinerije nafte na nivo prerade od 4,2 miliona tona sirove nafte godišnje; Rafinerije ulja na minimalnu proizvodnju motornih ulja i specijalnih maziva od 72.000 tona godišnje i prodajne kapacitete Petrola na plasman proizvoda cca. 2 miliona tona godišnje;
 - preuzimanje od strane Prodavca, komercijalnih obaveza preduzeća nastalih do 30.09.2006.g. preko iznosa od 72,550.000 eura, kao i drugih neevidentiranih obaveza do dana prenosa vlasništva u slučaju da te obaveze nisu nastale kao rezultat redovnog poslovanja, osim obaveza Rafinerije ulja i međusobnih obaveza preduzeća;
 - obezbjeđenje, od strane Kupca ili preduzeća, Prodavcu 72.550.000 eura na ime izmirenja komercijalnih obaveza preduzeća; i

- reprogram obaveza po osnovu poreza i doprinosa sa stanjem na dan 30.09.2006.g., uz grejs period od četiri godine i rokom otplate od pet godina u jednakim mjesečnim ratama, po isteku grejs perioda. Reprogramirane obaveze na navedeni datum iznose 130.038.484,80 KM.

Narodna skupština je, u cilju nesmetanog završetka privatizacije preduzeća naftne industrije, kao i zbog prodaje akcija Fonda PIO, usvojila Zakon o uslovima prodaje akcija preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske³. Član 9. Zakona kaže da „u slučaju da ovaj zakon sadrži drugačija rješenja u odnosu na druge zakone, primjenjivaće se odredbe ovog zakona“, čime je **zaobiden** Zakon o preuzimanju akcionarskih društava i niz drugih pozitivnih zakonskih rješenja koja regulišu postupke privatizacije i prodaje kapitala: državnog i privatnog.

Dokumenti ugovora sa potpunim aneksima nisu nikada stavljeni na raspolaganje Narodnoj skupštini RS, a time ni javnosti, na što je Transparency International BiH uzastopno upozoravao i na osnovu Zakona o slobodi pristupa informacijama tražio njihovo dostavljanje ili provođenje zakonskog testa javnog interesa u slučaju da su materijali komercijalnog, odnosno povjerljivog sadržaja i da njihovo neobjavlivanje ima zakonsku osnovu. Niti je test javnog interesa obavljen, niti su materijali ikad u cjelosti objavljeni.

TI BiH je 28. 11. 2007.g. na sastanku sa Vladom RS, uz stalni javni pritisak, stupio u posjed osnovnog Ugovora o privatizaciji naftne industrije RS (NIRS). Nakon toga je tim stručnjaka obavio preliminarnu analizu o kojoj je obavijestio Vladu RS, tražeći dodatne materijale i odgovore na neke uočene nejasnoće pismenim putem i pozivajući se na Zakon o slobodi pristupa informacijama, te javnosti podataka od interesa po Republiku Srpsku. Odbijanjem Vlade RS da izađe u susret ovoj nevladinoj organizaciji, TI BiH se krajem 2007.g. obratio javnosti sa materijalom dopisa Vladi RS, na ovaj način štiteći zakonska prava građana RS i u namjeri da potakne javnu debatu na temu od opšteg interesa. Sa danom objavljivanja ovog materijala, nikakvi zvanični podaci iz Vlade RS na temu privatizacije NIRS nisu dostavljeni TI BiH.

U međuvremenu, 06. 06. 2008.g., Vlada i ruski partner zaključuju Prvi aneks Ugovora o prodaji akcija Preduzeća. Ovim Aneksom se definišu stvarna cijena i stvarni uslovi prodaje Preduzeća i to nakon zaključenja samog ugovora, što je vrlo loša praksa javnog ugovaranja i posve je netransparentna.

Objavlivanjem Informacije Vlade RS o privatizaciji preduzeća iz oblasti naftne industrije RS u junu 2008.g., te Prvog Aneksa na Ugovor, uočene su brojne nove nepravilnosti u odnosu na pozitivnu međunarodnu praksu u privatizaciji strateških preduzeća. Dodatni argumenti za tvrdnje TI BiH da je privatizacija obavljena netransparentno i uz moguće teške posljedice po budžet RS i građane, dati su uvidom u reviziju poslovanja Rafinerije B. Brod. Ovaj dokument rezimira sve navedene pokazatelje i zahtjeva od izvršne vlasti RS, ali i Savjeta ministara BiH očitovanje i pružanje adekvatnih odgovora, tj. činjenica koje bi potvrdile ili demantovale navode i pretpostavke iz ovog dokumenta.

³ Službeni glasnik Republike Srpske br. 20/07 i 68/07

Do sada još nije objavljen Zaključak „kompetentnog međunarodnog pravnog konsultanta“ o saglasnosti uslova Ugovora sa važećim propisima (član 3.2 osnovnog Ugovora), iako i nakon zaključenja Prvog aneksa ostaje nepoznato da li je „kompetentni međunarodni pravni konsultant“ utvrdio da je i Prvi aneks u „saglasnosti sa važećim propisima“.

Analiza privatizacije NIRS – Rafinerije nafte AD Bosanski Brod

Cijena privatizacije i isplata Prodavca

Iako osnovni Ugovor o prodaji definiše modalitete prodaje Naftne industrije RS, suštinske promjene, koje utvrđuju nove rokove, tj. pomjeraju ih, i preciziraju cijenu i načine plaćanja, utvrđuju se tek Prvim aneksom na Ugovor od 06. 06. 2008.g., odnosno **nakon** što je Naftna industrija već bila prodana.

Prema dostupnim podacima, privatizacioni iznos prodaje NIRS je isplaćen putem akreditiva Vladi RS dana 02. 10. 2007.g. preko Nove Banke AD Bijeljina. Realizaciju naplate potvrđuje Konsolidovani izvještaj Glavnog revizora RS od septembra 2008.g.⁴ koji navodi „priliv gotovine od prodaje državnog kapitala u iznosu od 215.942.995 KM za preduzeća naftne industrije“. Isti revizorski izvještaj ne navodi i povrat sredstava Vladi RS po osnovu izmirenja dugova NIRS. Takođe ne postoje materijali koji potvrđuju da je Fond PIO isplaćen sa 15.445.664 evra na ime akcija NIRS koje su bile u fondovskom posjedu. Nadležni revizorski izvještaj⁵ takav transfer ne uočava.

Naime, Članom 4.1 osnovnog Ugovora ruski partner je bio dužan da u roku od 30 bankarskih dana od dana prenosa vlasništva nad preduzećima (17. 09. 2007.g.) otvori neopozivi dokumentarni akreditiv na iznos od 36.275.000 evra u korist prodavca, tj. Vlade RS, na rok od 60 dana. Znači, ruski partner je trebao otvoriti akreditiv u korist Vlade do 17. 10. 2007.g., na rok od 60 dana ili približno do 17. 12. 2007.g. Prema tekstu člana 4.1 Prvog aneksa, ta obaveza je ispunjena, iako je od datuma isplate do dana potpisivanja Prvog aneksa prošlo više od osam mjeseci. Kako je navedeno u Informaciji Vlade RS od juna 2008.g., razlozi za kašnjenje u realizaciji su nepotrebno odugovlačenje postupaka donošenja odluka od strane Savjeta Ministara u vezi kvaliteta tečnih naftnih derivata (Službeni glasnik BiH 22/07) i Konkurencijskog vijeća BiH (iako su Zaključci Konkurencijskog vijeća po prijavi namjere koncentracije donešeni još 20. 06. 2007.g.), zatim reorganizacija ruske državne banke Vnješekombank, kao kreditora kupca, registracija Ugovora o prodaji akcija u Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, pa je zbog toga kasnila i registracija nastalih promjena u preduzećima u sudskim registrima Republike Srpske (promjena je ipak izvršena i vlasnička struktura je upisana u sudske registre u Osnovnom sudu u Doboju i Banja Luci), kao i promjena menadžmenta na nivou kupca i Operatera Projekta.

⁴ Izvještaj Glavnog revizora Republike Srpske po izvršenoj reviziji Konsolidovanog izvještaja Vlade RS i reviziji finansijskih izvještaja budžetskih korisnika RS za 2007. godinu a revidiranih u 2008. godini, Banja Luka, septembar 2008.g., str. 8

⁵ Izvještaj o reviziji Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske za period 01. 01. – 31. 12. 2007. godine, Broj: RV016-08, Banja Luka 14. 07. 2008.g.

Tako Prvi aneks u gotovo svim suštinskim elementima mijenja Ugovor, na koji je saglasnost dala i Narodna skupština RS, iako je sklopljen naknadno, uz niz elemenata 'više sile', koji su možda bili i predvidivi, ili ipak slabo organizovani i rukovođeni od početka.

Informacija Vlade RS iz juna 2008.g. navodi samo podatak da je otvoren akreditiv u Novoj Banci AD Bijeljina, po nalogu Kupca, ovaj puta Vnješekonombank, Moskva, dana 14. 09. 2007.g. na iznos od 110.409.900 evra, i koji je u cjelosti naplaćen dana 01. 10. iste godine (tj. dan prije nego je Vlada RS uopšte obaviještena da je akreditiv zaprimljen u Novu Banku AD).

Prema podacima Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u „Informaciji o direktnim stranim ulaganjima za period maj 2004. do 31. 12. 2007.g.“ vrijednost investicije ruskog partnera u Rafineriju nafte Bosanski Brod je 328.885.000 KM ili 13,7% svih direktnih stranih investicija u navedenom periodu u BiH; vrijednost investicije ruskog partnera u Rafineriju ulja u Modriči je 153.941.000 KM ili 6,4% i vrijednost investicije ruskog partnera u Petrol je 15.159.000 KM ili 0,6%. Prema podacima Vlade RS – Informacija RS o privatizaciji preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske (juni 2008.), radi se o prodaji Paketa akcija za ova tri preduzeća u vrijednosti od **110.409.900 evra** ili **215.942.990 KM** i prodaji akcija Fonda PIO RS u vrijednosti od **15.445.664 evra** ili **30.209.093 KM**, plus **20.000.000 evra** na ime garancije za dobro obavljen posao, ali se ova bankarska garancija ne može smatrati kao direktna investicija, jer se radi samo o garanciji koja i ne mora da se aktivira. Kada se uporede ove dvije informacije, vidljivo je da je prema podacima Ministarstva spoljne trgovine direktno ulaganje u tri preduzeća 497.985.000 KM, dok se prema Informaciji Vlade RS radi, u najboljem slučaju, o investiciji od oko 246.152.000 KM, pa nije jasno kako je moguće da se pojavi razlika od skoro **252 miliona maraka** u iskazanim iznosima investicija.

Nema zvaničnih informacija o tome da li je, kako i kada ruski partner isplatio Vladu RS na ime njenog pokrića dugova NIRS, uplatom na račun Prodavca, osim izjave ministra privrede, energetike i razvoja, g. Puhalca, date Glasu Srpske u broju od 22. 07. 2008.g., gdje ministar navodi da je

„ostala uplata još jedne tranše od 36 miliona evra koju ruski kupac treba da uplati Vladi RS, dodajući da će uplata tih sredstava biti izvršena naredne nedelje“.

Navedena izjava upućuje na to da ministar spominje dug Kupca Vladi RS, u ukupnom iznosu od 72.550.000 evra, koji treba da bude isplaćen u dve istovjetne tranše, od čega je prva, prema toj izjavi, već namirena. O tome međutim ne postoji trag kroz budžetske i revizorske izvještaje. Upravo to navodi na zaključak da će isplata privatizacione cijene biti prikazivana dvostruko, tj. i kao kupovina vlasništva nad NIRS i kao isplata njenih dugova, a što bi prema Ugovoru morale da budu dve odvojene stavke, isplaćivane posebno.

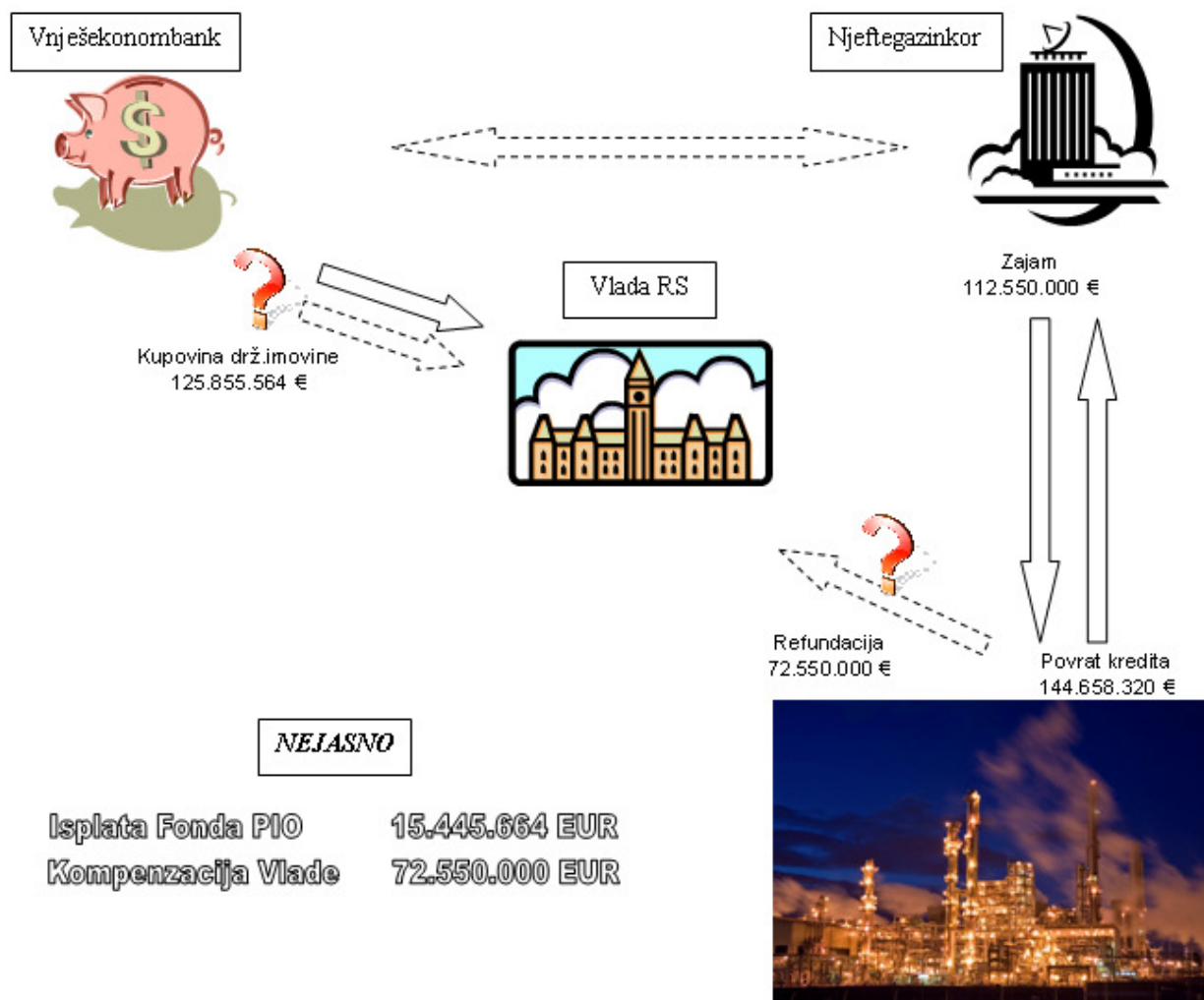
Istovremeno, Informacija Vlade RS iz juna 2008.g. potvrđuje da se treba izvršiti „otvaranje dva neopoziva dokumentarna akreditiva na iznos od po 36.275.000,00 evra od

strane Kupca u korist Prodavca, a u cilju isplate dijela obaveza Rafinerije nafte, B. Brod“. Ministar Puhalac je u tom slučaju imao spoznaju, koja nije bila prezentovana u junskoj Informaciji Vlade RS. Niti jedan drugi dokumenat ili izjava ne spominju isplatu druge tranše. Revizorski izvještaj Rafinerije nafte⁶ takođe ne navodi da je bilo ikakvih transfera u te svrhe iz ovog preduzeća prema Vladi RS.

Ostaje sasvim nejasno da li je Vlada i kada naplatila svoja potraživanja prema Kupcu i u kom iznosu, a do predviđenog iznosa 141.895.466 KM? Iako bi po ekonomskoj logici to bila obaveza Kupca, kao što će analiza pokazati u nastavku teksta, naknadno je precizirano da je svrha kreditiranja Rafinerije od strane Njeftegazinkora dijelom i isplata duga NIRS prema Vladi RS. O tome svjedoči podudarnost cifre drugog kredita Rafineriji nafte AD (72.550.000 evra) i obaveza prema Vladi RS (72.550.000 evra), kao i revizorski izvještaj privrednog subjekta. Međutim, ne postoje informacija da li su i na koji način iskorištena navedena kreditna sredstva Rafineriji, tj. da li je ikad podmiren ovaj dio duga Rafinerije prema Vladi RS, vezanom za isplate starih potraživanja, koje je Vlada obavila u pred-privatizacionom postupku.

Vrlo vjerovatno da će Vlada RS, u kontekstu gornje izjave ministra, nastaviti da duplo sabira ista sredstva, što bi značilo da će i investicije u NIRS i namirivanje dugova Vladi biti namireni iznosom kredita Njeftegazinkora Rafineriji nafte, koji će biti vraćen pod veoma nepovoljnim uslovima. Pored toga što će ova analiza pokazati da je Naftna industrija RS poklonjena kupcima, od lihvarskog zajma će isti imati dodatne povoljnosti, tj. visoku zaradu kroz finansijski plasman. O privatizaciji i investiranju u tom slučaju nema niti govora. Donji dijagram pokazuje moguću finansijsku konstrukciju prodaje državnog kapitala.

⁶ Revizorski izvještaj Rafinerije nafte AD Bosanski Brod, Preduzeće za konsalting Vralaudit, Banjaluka, septembar 2008.g.

Slika 1 – Poznata shema prodaje Naftne industrije RS

Izveštaj Službe Glavne revizije RS i izjave premijera Vlade RS Milorada Dodika, izrečene u više navrata medijima, potvrđuju da je od Kupca (Njeftegazinkor i/ili Vnješekonombank) do sada naplaćeno **110.409.900 evra**, te da postoji privremena garancija na dodatnih 20.000.000 evra (iako ista nikada nije aktivirana po osnovu nepoštivanja ugovornih obaveza). Za preostale iznose isplate kupljenog državnog kapitala nisu utvrđene potvrđne izjave zvaničnika, kao ni postojanje relevantne dokumentacije.

Dugovi Naftne industrije povjeriocima

U nastavku teksta navode se raniji dugovi i način njihovog rješavanja, uglavnom transferima iz Budžeta RS prema povjeriocima i Rafineriji nafte u B. Brodu. Svi dugovi su uslov za realizaciju, tj. naplatu Prvog dijela Drugog akreditiva, koji obavezuje Vladu RS na izmirenje utvrđenih dugova, nakon čega se vrši plaćanje Kupca Vladi, tj. Prodavcu (što precizira Prvi aneks na osnovni Ugovor). Navedeni dugovi bi se zatim izmirili prenosom sredstava Rafineriji, koja bi refundirala Budžet, tj. Vladu RS, u iznosu od

ukupno 72.550.000 evra kroz dva identična akreditiva, a kako je pojašnjeno na gornjem grafikonu. Međutim, ne postoje zvanične potvrde o uplati Prvog (ili preostalog Drugog) dijela Drugog akreditiva, iako je Vlada RS izmirila sve ugovorene obaveze NIRS-a. Sabiranjem do sada utvrđenih obaveza proizilazi da je Vlada RS isplatila ili reprogramirala ukupno **359.393.959,69 KM** po različitim osnovama samo tokom privatizacije Naftne industrije RS. Eventualni javni prihodi po osnovu privatizacije NIRS, naplatom akreditiva, slivaju se na račun posebnih namjena, koji je paralelno pražnjen za isplate dugova NIRS.

Prethodne isporuke sirove nafte Naftnoj industriji RS

Rafinerija nafte u B. Brodu je i tokom poslijeratnog perioda stagnacije povremeno kupovala socijalni mir i održavala minimalan stepen zaposlenosti preradom sirove nafte u manjim količinama. Bez ikakve namjere da se ulazi u poslovne aranžmane koji su u to vrijeme sklapani sa *offshore* kompanijama-dobavljačima nafte, dug rafinerije je eksponencijalno rastao, na što su uticale i posljedice tužbe i sudske naplate. Dio tih potraživanja čak nije niti bio knjižen u poslovanju rafinerije⁷.

Članom 4.1. izmjenjenog Ugovora (Prvi aneks) je ugovoreno da je u roku od sedam dana od dana stupanja na snagu Prvog aneksa (koji stupa na snagu danom potpisivanja – 06. 06. 2008.g.), ili do 13. 06. 2008.g., ruski partner bio dužan otvoriti neopozivi dokumentarni akreditiv na iznos od 36.275.000 evra u korist Prodavca, tj. Vlade RS kod Nove Banke, Banja Luka (radi se o Prvom akreditivu). Da bi ruski partner omogućio plaćanje po Prvom akreditivu, Vlada RS mora, putem Nove Banke, dostaviti Vnješekonom banci dokumente koji dokazuju da je Prodavac tj. Vlada RS ispunila svoje obaveze povjeriocima iz spiska A.

Spisak A koji je sastavni dio Prvog aneksa se odnosi na „Obaveze prema velikim povjeriocima sa kojima je Prodavac zaključio sporazume o regulisanju obaveza“ (CIT Company, Galaxy, Devin, Tifon i Vitol) i istima isplatio ukupan iznos od **72.671.303,95 evra** ili **142.132.716,41 KM** (računajući glavnice i kamate), a prema Informaciji Ministarstva privrede, energetike i razvoja RS. Ako se pažljivije pogleda Spisak A, vidi se da su obaveze Vlade prema „velikim povjeriocima“ na dan 30. 09. 2006.g. iznosile 60.980.297,89 KM, a na dan 28. 02. 2008.g. 72.671.303,95 KM tj. oko 12 miliona evra. Kako je u tom periodu iznos mogao da poraste za preko 12 miliona evra, odnosno zašto ukupna potraživanja nisu utvrđena prije prodaje Rafinerije nafte, govori ili o izuzetnoj aljkavosti kojom je pripremana privatizacija, ili o nejasnim naknadnim aktivnostima koje su dovele do rasta duga rafinerije.

⁷ Više informacija o ranijim 'velikim' potraživanjima preneseno iz Glasa Srpske na: http://www.nasgrad.com/index1.php?opt=vijest&t_id=597

Opština B. Brod i drugi povjerioci u zemlji i inostranstvu

Pored toga, Vlada RS je na sebe preuzela obavezu da izmiri dužničke obaveze Rafinerije nafte Bosanski Brod prema tzv. manjim povjeriocima u zemlji i inostranstvu, sa kojima je Vlada uspjela, u skladu sa Zaključkom Narodne skupštine RS, da umanji sve dugove za 30%, pa je Vlada RS po tom osnovu potpisala trojne ugovore i tzv. manjim povjeriocima isplatila ukupan iznos od **16.202.875,95 KM** (Spisak V). U ovaj iznos se uračunava i iznos od 7.243.266,22 KM koji se odnosi na dug Rafinerije nafte Bosanski Brod prema Opštini Bosanski Brod, na ime naknade za gradsko građevinsko zemljište i komunalne naknade, koji je Vlada RS isplatila Opštini Bosanski Brod, a vraćanje ovog duga Rafinerije nafte prema Vladi RS je **beskamatno reprogramirano**, po istom principu kako su reprogramirane obaveze Rafinerije nafte prema budžetu RS (beskamatno, na period od devet godina, uz grejs period 4 godine i plaćanja na 60 rata računajući od 01.07.2011.g.).

Član 4.18 Aneksa Ugovora reguliše situaciju vezano za iznos od 7.243.266,22 KM (kao i član 9 Ugovora o regulisanju obaveza preduzeća od 06. 06. 2008.g.), koji je Vlada RS isplatila Opštini Bosanski Brod na ime dugova, a koju obavezu prema Vladi RS će Rafinerija nafte izmiriti na isti način kao i obaveze po osnovu poreza i doprinosa (beskamatni iznos, grejs period od 4 godine i isplata u 60 jednakih mjesečnih rata, počev od 01. 07. 2011.g.). Ovdje se Vlada RS odrekla kamata, što dodatno uvećava iznos kojim se bespovratno nagrađuje novi vlasnik.

Najveći povjerilac od tzv. manjih povjerilaca, osim Opštine Bosanski Brod, je Kosig Dunav osiguranje, u iznosu od 4.130.799,96 KM, a najvjerovatnije se radi o dugu vezano za neplaćanje premija osiguranja po osnovu osiguranja imovine Rafinerije Nafte od raznih rizika i osiguranja radnika od posljedica nesretnog slučaja. Naknadno, tj. 07. 02. 2008.g. se na sjednici Vlade RS odobrava izmirenje duga od dodatnih 133.975,10 KM prema Kosig Dunav osiguranju, nastalu ugovaranjem usluga za Petrol AD Banja Luka. Važno je napomenuti da drugi transfer prema Kosig Dunav osiguranju AD nije izvršten u popis naveden u Informaciji Vlade iz juna 2008.g., čime je taj spisak, podnesen javnosti nepotpun i netačan, a iznos budžetskih isplata značajno viši od prijavljenog.

Iznosi koji nisu prijavljeni u junskoj Informaciji Vlade RS, a za koje postoje odluke Vlade o odobrenju korišćenja sredstava sa računa posebnih namjena, u svrhu izmirenja obaveza Naftne industrije RS, uključuju:

Povjerilac	Iznos	Odluka Vlade	Datum Odluke
Jugopetrol, Kotor, CG	138.434,62 EUR	04/1-012-164/08	31.01.2008.
Komunalac, B.Brod	51.532,49 KM	04/1-012-174/08	31.01.2008.
Marstef doo, Doboj	28.298,96 KM	04/1-012-173/08	31.01.2008.
Kosig Dunav osiguranje AD, B. Luka	133.975,10 KM	04/1-012-232/08	07.02.2008.
Ukupno (u KM)	484.561,13 KM		

Tabela 4 – Neobjavljene Odluke Vlade RS o isplatama u korist NIRS

Vlada je izmirila i obaveze Rafinerije Nafta Bosanski Brod po osnovu pravosnažnih sudskih presuda i izvršnih rješenja, u ukupnom iznosu od 2.607.951,29 KM, s tim da je, po ovom osnovu, najveći povjerilac Uprava za indirektno oporezivanje BiH, sa iznosom od 1.671.795,65 KM. I ovaj iznos je problematičan, jer u Odluci Vlade RS br. 04/1-012-1977/07 od 29. 11. 2007.g., kojom se odobrava uplata Upravi za indirektno oporezivanje BiH, taj iznos raste na tačno 3 miliona KM, što je za 1.328.204,35 KM više nego je prijavljeno u Informaciji Vlade RS⁸. Tako se ukupni dodatni transferi iz budžeta o kojima postoje samo tajne i neobjavljene odluke Vlade penje na 1.542.010,90 KM i 138.434,62 EUR, odnosno **1.812.765,48 KM** (tj. 876.609,84 KM ukoliko se isključe sva novonastala ostala potraživanja – vidi fusnotu br.4).

Ovdje takođe valja napomenuti i dubioznost nekih od potraživanja, pored toga što niti za jedno od njih ne postoji obrazloženje u koju svrhu se Rafinerija nafte inicijalno zadužila. Pri izmirenju dugova, Vlada RS je evidentno ciljala na što skorije rješavanje takvih potraživanja, bez obzira na cijenu. Tako npr. Vlada izmiruje dug prema Pavlović Banci u iznosu od 140.777,89 KM⁹, koji bi bio apsurdan ukoliko se ne radi o kreditnom aranžmanu, jer nije poznato kakve druge obaveze u tom iznosu može privredni subjekt stvoriti prema banci, a da se ne radi o kreditnom zaduženju. U slučaju kredita se reprogram ili otpis radi na sasvim drugačiji način, a nikako jednokratnim namirivanjem banke. Takođe se među odlukama nalazi i nekoliko transfera javnim preduzećima, a kako Vlada RS namiruje potraživanja prema drugom javnom preduzeću (koji status zadržava sve do privatizacije vlasništva), tako je nevjerovatno da se nije mogao postići povoljniji aranžman otpisa ili reprograma, pošto svakako Vlada RS upravlja i tim drugim javnim preduzećima – povjeriocima, naravno ukoliko svrha toga nije bila prenos novca upravama komunalnih-javnih preduzeća, koje postavlja Vlada RS.

Konačno, da bi Kupac uplatio Prvi dio Drugog akreditiva (član 4.4 Prvog aneksa) u iznosu od 18.000.000 evra (član 4.4.1), Prodavac je trebalo da putem Nove Banke Vnješekonom banci dokaže da je isplatio iznos od dodatnih 1.333.424,32 evra ili 2.607.951,29 KM, a po prilogu G uz Prvi aneks (prilog G se odnosi na „Obaveze po kojima su bili blokirani ili mogli biti blokirani računi Preduzeća za čije izmirenje je Prodavac uplatio sredstva na račun Rafinerije nafte a.d. Bosanski Brod“). Ove obaveze su na dan 30. 09. 2006.g. iznosile 466.852,41 KM, a da bi na dan 28. 02. 2008.g. bile povećane na gore navedeni iznos, tj. za više od 2 miliona KM. Vlada RS se po osnovu člana 4.4.1. Prvog aneksa obavezala da ispuni ovu obavezu, a isti iznos novca je već uplatila na račun Rafinerije Nafta Bosanski Brod.

⁸ Moguće je tumačenje da je razlika u iznosu od 3 miliona KM namjenjena da bi Rafinerija pokrila svoja druga potraživanja, od kojih je 936.155,64 KM uključeno u Spisak G Priloga 9 Prvog Aneksa Ugovora, što još uvijek ne opravdava pun transfer od 3 miliona, već je uvećan za 392.048,71 KM predatih iz Budžeta RS na upravljanje novom vlasniku.

⁹ Odluka Vlade RS br. 04/1-012-2148/07 od 21. 12. 2007.g.

Plate i obaveze prema zaposlenima

Prema članu 4.2. izmjenjenog Ugovora, Kupac-ruski partner ima obavezu da Prodavcu uplati dodatnih 36.275.000 evra putem Drugog akreditiva, ali se ovo plaćanje **razlikuje** od plaćanja po Prvom akreditivu. Naime, da bi Kupac uplatio prvi dio Drugog akreditiva u iznosu od 18.000.000 evra, Prodavac-Vlada RS treba da putem Nove Banke Vnješekonom banci dokaže da je isplatila iznos od 13.959.195,94 KM, a po prilogu B uz Prvi aneks. Naime, prilog B se odnosi na „Obaveze po osnovu neto zarada za čije je izmirenje Prodavac uplatio sredstva na račun Rafinerije nafte a.d. Bosanski Brod“, za period od 17. 09. 2007.g. (datum prenosa), prema podacima od 28. 02. 2008.g. – konto 450. Kako je vidljivo iz spiska B, inicijalna obaveza Prodavca po ovom osnovu, a prema osnovnom Ugovoru, je bila 7.809.926,35 KM na dan 30. 09. 2006.g., da bi po Prvom aneksu narasla na 13.959.195,94 KM što je **6.149.269,00 KM više**. Članom 5 Zakona o uslovima prodaje akcija preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske (Službeni glasnik RS br. 20/07) bilo je propisano da se obaveze preduzeća po osnovu poreza i doprinosa, do iznosa od 133.335.046 KM, reprogramiraju u skladu sa Zakonom, a obaveze preko tog iznosa se otpisuju. Članom 5 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uslovima prodaje akcija preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske (Službeni glasnik RS br. 68/07) je regulisano da će se obaveze po osnovu poreza i doprinosa sa stanjem na dan prenosa vlasništva (17. 09. 2007.g.) reprogramirati u skladu sa zakonom (stav 1), dok je članom 2, nakon potpisivanja osnovnog Ugovora, Vlada RS na sebe (i sve građane) preuzela obavezu koja glasi „Obaveze preduzeća prema radnicima po osnovu neto zarada od 01. 10. 2006.g. do dana prenosa vlasništva iz stava 1 ovog člana, izmiriće Vlada.“ Ono što je nejasno iz ovakve formulacije je o kom se iznosu radi (kao što je iznos u vezi poreza i doprinosa specificiran). Navedeni iznos predstavlja potencijalni novčani grant Budžeta RS Kupcu NIRSa.

Dodatno se članom 4.15 odlaže obaveza preduzeća na ime poreza i doprinosa za period 30. 09. 2006.g. do 17. 09. 2007.g. što je evidentno privilegija strateških preduzeća i isključivo prema odluci Vlade RS.

Odgođene obaveze i reprogram

Član 4.7 osnovnog Ugovora ostaje nepromjenjen. Podsjećanja radi, ovim članom je Prodavac (Zakonom o uslovima prodaje akcija preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske od 28. 02. 2007.g.) obezbjedio odgođeno plaćanje obaveza Preduzeća prema budžetu RS (porezi i doprinosi: glavnica i kamata), u ukupnom iznosu od 133.335.046 KM, a obaveze iznad navedenog iznosa se otpisuju – prema Članu 5 navedenog Zakona. Članom 2 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uslovima prodaje akcija preduzeća iz oblasti naftne industrije Republike Srpske od 17. 07. 2007.g. kojim je mijenjan gore navedeni član 5, predviđeno je samo da se obaveze preduzeća po osnovu poreza i doprinosa (glavnica i kamata), sa stanjem na dan prenosa vlasništva nad akcijama (radi se o akcijama tri preduzeća i Fonda za restituciju RS i Fonda PIO RS), reprogramiraju u skladu sa Zakonom. U izmjenama i dopunama Zakona od 17. 07.

2007.g. nema tačno navedenog iznosa koji se reprogramira, a u Informaciji Vlade RS (iz juna 2008.g.) može se saznati da ove obaveze na dan prenosa iznose 139.787.628,06 KM. Obaveze po porezima i doprinosima se reprogramiraju beskamatno na period od 9 godina, uz grejs period od 4 godine i rokom otplate od 60 mjesečnih rata. Kako se može jasno vidjeti, obaveze koje se reprogramiraju porasle su od dana kada su utvrđene Zakonom (28. 02. 2008.g.) sa iznosa od 133.335.046 KM, na 139.787.628,06 KM na dan prenosa vlasništva (17. 09. 2007.g.), ili za **više od 6 miliona maraka**. Iz Informacije Vlade RS, a ni iz teksta Prvog aneksa, se ne vidi zašto su ove obaveze prema budžetu porasle, osim što Vlada RS u Informaciji objašnjava da „Aneksom se ne mijenja obim i principi regulisanja obaveza, nego se precizira način njihovog izmirenja [...]“.

Da i revidirani iznos nije konačan, svjedoči revizorski izvještaj Rafinerije nafte, koji navodi da „sagledavajući utvrđene neplaćene poreske obaveze prema specifikaciji sačinjenoj od strane Poreske uprave RS sa stanjem na dan 17. 09. 2007.g., odlučene poreske obaveze u Bilansu stanja, prema Budžetu RS su potcijenjene za najmanje 9.349.788 KM, a prema Fondovima za najmanje 4.386.127 KM. Za ukupan iznos od 13.735.915 KM je potcijenjen gubitak iz ranijih godina u Bilansu stanja“¹⁰.

Očigledno je da se već i Prvim aneksom mijenja obim obaveza jer su obaveze prema budžetu koje imaju preduzeća povećane za iznos od preko 6 miliona KM i iste su beskamatno reprogramirane. Svako naknadno utvrđivanje obaveza biće predmetom otpisa, odnosno gubitka Budžeta RS i Fondova.

Uvažavajući želju Vlade da reprogramiranjem dugova pomogne preduzećima, evidentno je da Vlada u ovom slučaju daje dodatnu beneficiju Preduzećima, odnosno ruskom partneru. Time mu omogućuje:

- odlaganje obaveza,
- obaveze su beskamatne,
- omogućava se se grejs period od 4 godine, i
- obaveze preko reprogramiranog iznosa se otpisuju.

Propisima Republike Srpske moguće je reprogramiranje obaveza preduzeća prema budžetu, bilo putem postupka pred Poreskom upravom RS, bilo pred Ministarstvom finansija RS, ali ni u jednom slučaju nije moguće beskamatno reprogramiranje dugova.

Drugo pitanje koje se ovdje nameće, a na koje nema odgovora u Informaciji Vlade RS, je pitanje da li je potpisivanjem Prvog aneksa dodatno prolongirano reprogramiranje obaveza. Naime, ako se pođe od osnovnog teksta Ugovora od 02. 02. 2007.g. (član 4.7), reprogramiranje obaveza počinje „od 2011.g. u jednakim ratama od 5 godina“, pa se može zaključiti da te obaveze, nakon grejs perioda, dospjevaju 01. 01. 2011.g. Međutim, članom 13 Ugovora o regulisanju obaveza preduzeća (od 06. 06. 2008.g.) je navedeno da se obaveze po porezima i doprinosima prema budžetu RS, u iznosu od 139.787.628,06 KM, reprogramiraju na 9 godina, uz grejs period od 4 godine, a isplata u 60 mjesečnih rata počinje od **01. 07. 2011.g.** Znači, Prvim aneksom ne samo da su obaveze prema

¹⁰ VralAudit – Preduzeće za reviziju i konsalting: Izvještaj o reviziji – Naručilac Rafinerija Nafte AD Bosanski Brod, Banja Luka, septembar 2008.g., str. III

budžetu povećane za nešto više od 6 miliona KM, nego je tako povećan iznos reprogramiran za dodatnih 6 mjeseci, i to beskamatno.

Prema osnovnom Ugovoru Kupac se obavezao da će zadržati pretežnu djelatnost preduzeća u Periodu rekonstrukcije koji traje 42 mjeseca, pa bi Vlada RS trebalo da informiše javnost da li je period rekonstrukcije prolongiran i koje su posljedice.

Pored toga, podsjećanja radi, članom 4.7. osnovnog Ugovora je propisano da je potrebno da Kupac da saglasnost za otpisivanje bilo kojih suma (porezi i doprinosi) pred budžetom. Postavlja se pitanje zašto je potrebno da Kupac-ruski partner, daje saglasnost za „otpisivanje bilo kojih suma duga Preduzeća pred budžetom“ za one obaveze koje je preuzeo Ugovorom, a koje mu je Vlada, kao prodavac preduzeća, već (za sada) dva puta beskamatno reprogramirala. Šta će se dogoditi ako Kupac ne da saglasnost za otpisivanje ovih obaveza? Vlada nema mehanizam da ruskog partnera natjera da ove obaveze zaista, kada dospiju, i plati. Istina, članom 7. stav 2 Zakona o uslovima prodaje akcija preduzeća iz oblasti naftne industrije RS je propisano da ako „preduzeća ne izmiruju dospjele tekuće poreske obaveze, kao i obaveze po reprogramu po sporazumu [...] navedeni sporazum smatraće se raskinutim, a sve neizmirene obaveze koje su bile predmet reprograma dospjevaju na naplatu“.

Član 6. stav 2 Zakona o prodaji naftne industrije pored svega propisuje da se sve hipoteke uknjižene na nekretninama Rafinerije nafte brišu danom potpisivanja Ugovora o prodaji. Time što su obaveze po osnovu poreza i doprinosa reprogramirane na 9 godina, a hipoteke nad nekretninama obrisane, Poreska uprava-Ministarstvo finansija RS gubi svaku polugu da prinudno naplati svoja potraživanja po osnovu dugovanja rafinerije državi.

Da zaključimo, kada se sabere iznos po osnovu poreza i doprinosa koji je reprogramiran, te otpisanih kamata, dobije se cifra od oko 146.000.000 KM koje je Vlada, faktički, poklonila ruskom partneru i čije je vraćanje, u najmanju ruku, neizvjesno.

Ostale obaveze

Član 4.8 osnovnog Ugovora ostaje nepromjenjen, a njime je Prodavac preuzeo na sebe da snosi i naknade svih budućih obaveza, i to obaveze preko bilansa iz Priloga 2, preko suma obaveza, a koje nisu iskazane u Prilogu 9. Uvidom u Prvi aneks se sada može, donekle, detektovati sadržaj Priloga 9, jer Spiskovi A, B, V, G, D i E uz Prvi aneks predstavljaju „Izvod iz Priloga 9 Ugovora o prodaji“, ali ne može se sa sigurnošću tvrditi da Prilog 9 uz Ugovor o prodaji ne sadrži još neke podatke, trenutno nedostupne javnosti. Izgleda da se još samo radi o obavezama iz Spiska E - Ostale obaveze iz priloga 9, a koje nisu obuhvaćene spiskovima od A do D i da obaveze iz Spiska E ukupno iznose **24.194.456,92 KM** – ali se ne može ni naslutiti o kojim se to još obavezama radi. Uglavnom, radi se o „**bilo kojoj sumi** koja je nastala kao rezultat sporova, pretenzija do datuma prenosa.“

Spisak D govori o tužbama koje nisu uključene u ukupne obaveze na dan 30. 09. 2006.g. i mogućim tužbama po kontima 451, 473, 474 i 479, pa je onda zbunjujuće da član 4.8 govori o sumama koje su rezultat i sporova, a sporovi su kao takvi isključivo sudski sporovi, definisani u Spisku D (predviđen iznos od **18.696.369,64 KM**), pa tim više postaje nejasno na koje se to dodatne obaveze odnosi Spisak E i za koje svrhe služi iznos od **24.194.456,92 KM**.

Član 4.10 je uveden Prvim aneksom, a istim članom Prodavac preuzima na sebe obavezu „da u potpunosti pogasi ili reguliše“ dugovanja Preduzeća iz Prvog aneksa (Spiskovi od A do E) kao i **obaveze koje nisu obuhvaćene** tačkom 4.7 (radi se o reprogramiranim obavezama prema budžetu – porezi i doprinosi u sada izmjenjenom iznosu od 139.787.628,06 KM), i tačkom 4.15 (dodatno reprogramirane obaveze prema budžetu za period od 30. 09. 2006.g. do 17. 09. 2007.g., pod istim uslovima). Znači, član 4.10. obuhvata još i neke druge obaveze mimo spiskova A do E i reprogramiranih obaveza, nejasne iz ugovornih materijala, a koje se mogu naknadno pojaviti i dospijeti Vladi RS na naplatu.

Preostala dugovanja – Komisijsko utvrđivanje

Da bi Kupac (ruski partner) platio Drugi dio Drugog akreditiva u iznosu od 18.275.000 evra (član 4.4.2 Prvog aneksa), Kupac i Prodavac trebaju da, u smislu odredbi ovog člana i člana 4.6.2, formiraju zajedničku **Komisiju** koja ima zadatak da utvrdi iznos i osnovanost zahtjeva svakog povjerioca sa spiska E uz Prvi aneks (spisak E se odnosi na „Ostale obaveze Preduzeća koje će Prodavac regulisati saglasno Prilogu 9 Ugovora, a koje nisu uključene u Spisak A, B, V, G i D.“). Radi se o svim ostalim nespecificiranim obavezama, u ukupnom iznosu od 24.194.456,92 KM (ili 12.370.429,39 evra), a ovaj iznos se odnosi na sve ostale obaveze Rafinerije nafte, u iznosu od 11.681.258,56 KM i ostale obaveze Petrola a.d. Banja Luka, u iznosu od 12.513.198,34 KM.

Zadatak Komisije je da raspravi i druge obaveze iz člana 4.17 – Iznosi o kojima se Komisija usaglasila sa „Povjericem prema kojem Prodavac saglasno Ugovoru o prodaji i ovom Aneksu izmiruje obaveze Preduzeća“, pri čemu će ova „obaveza biti umanjena za iznos koji Preduzeća potražuju od tih Povjerilaca na dan 30. 09. 2006.g.“. Interesantno, prvi put se i u Ugovoru i u Prvom aneksu spominju potraživanja Preduzeća prema svojim dužnicima koja uopšte nisu uzeta u obzir prilikom zaključenja Ugovora i Prvog aneksa). .

Pored toga, zadatak Komisije je i da raspravi pitanja iz tačke 4.22. koja se tiču kompenzacija, pa ako po kompenzacijama ostane nešto novca u korist Prodavca, isti iznos će biti vraćen Prodavcu, na način da dugovanje preduzeća iz spiska E („Ostale obaveze Preduzeća koje će Prodavac regulisati saglasno Prilogu 9 Ugovora), a koja nisu uključena u Spisak A, B, V, G i D“, a obaveza su Prodavca, izmire privatizovana Preduzeća.

Kada Komisija sačini spiskove (zapisnike) iz podtačke 4.17 i 4.22, dužna je da odvoji nesporna potraživanja od spornih. Interesantan je sastav i način rada i odlučivanja ove

Komisije (4.6.3). Svaka strana imenuje po dva člana Komisije i utvrđuje Protokol o radu Komisije. Da bi zapisnici Komisije bili validni, moraju biti potpisani „najmanje od po jednog člana Komisije svake Strane, direktora Preduzeća ili drugog opunomoćenog lica“. Kako se čini, direktor Preduzeća nije član Komisije, ali ipak potpisuje zapisnik. Direktor preduzeća je predstavnik Kupca. Nije jasno ko je „drugo opunomoćeno lice“, od koga je opunomoćeno, kao ni kakvo je njegovo učešće u radu Komisije i pravu da odlučuje. Istina, ova analiza je sačinjena bez uvida u Protokol o zadacima Komisije (Prilog 3 uz Prvi aneks), pa je moguće da su ova pitanja regulisana na odgovarajući način.

Da bi se dobio novac po Drugom dijelu Drugog Akreditiva (rok od 60 bankarskih dana), Komisija mora da završi svoj posao najkasnije 30 dana prije isteka roka važnosti Prvog akreditiva, pa je u tom roku Prodavac, u roku od 5 bankarskih dana, dužan da izvrši plaćanje nespornih iznosa koje je Komisija označila kao takve, a rad Komisije po spornim iznosima će se nastaviti u daljem roku od 4 mjeseca (i dalje je riječ o obavezama iz spiska E – „Ostale obaveze Preduzeća koje će Prodavac regulisati saglasno Prilogu 9 Ugovora, a koje nisu uključene u Spisak A, B, V, G i D.“, u ukupnom iznosu od 24.194.456,92 KM). Preduzeća će neutrošena sredstva, koja im Vlada uplati po ovom osnovu, vratiti Vladi do 31. 12. 2008.g. (član 8.6. Ugovora o regulisanju obaveza između Vlade RS, Rafinerije nafte, Rafinerije ulja i Petrola od 06. 06. 2008.g.). Prema članu 4.6 Prvog aneksa, u roku od 10 bankarskih dana od dana dobijanja novčanih sredstava po Prvom akreditivu (radi se o iznosu od 36.275.000 evra), Prodavac je dužan da u Novoj Banci otvori namjenski račun i na isti uplati iznos od 12.500.000 evra za regulisanje obaveza iz Spiska E (Ostale obaveze Preduzeća koje će Prodavac regulisati saglasno Prilogu 9 Ugovora, a koje nisu uključene u Spisak A, B, V, G i D), gdje nije jasno o kojim se još „ostalim“ obavezama radi.

Takođe ostaje krajnje nejasan model po kojem bi se mogao vršiti povrat sredstava Vladi RS, u slučaju utvrđivanja 'viška', pa je vjerovatno opravdana pretpostavka da, posebno uz gubitak u poslovanju, takvih transfera i povrata ne može i neće biti.

Članom 4.22 se propisuju pravila za moguće kompenzacije gdje je Prodavac, tj. Vlada RS isplatila za regulisanje pojedinih obaveza Preduzeća, pa kada Komisija iz člana 4.6 utvrdi razliku novčanog iznosa u korist Prodavca-Vlade RS, taj će se iznos uplatiti na račun Prodavca. Nije propisana situacija, pa se stoga može zaključiti, da ukoliko po kompenzaciji ostane novca Preduzećima, taj novac postaje imovina Preduzeća.

Oslobađanje od carine i troškova

U članu 6.1.1. osnovnog Ugovora, Prodavac se obavezao da će obezbjediti oslobađanje od svih carinskih i drugih troškova na materijale i opremu koju uvozi Kupac ili Preduzeća radi realizacije Programa rekonstrukcije, u skladu sa važećim zakonodavstvom. U Informaciji Vlade RS se navodi da je zaključeno 13 ugovora sa podizvođačima radova i dobavljačima repromaterijala i opreme (3 sa kompanijama iz Rusije, 3 iz Srbije i 7 iz Republike Srpske), a da će dodatno biti potpisani ugovori sa oko 5 do 6 dobavljača i proizvođača. Iz Informacije se ne vidi da li je Prodavac ispunio svoju obavezu u vezi

oslobođenja od svih carinskih i drugih troškova barem za partnere iz Rusije i Srbije, i na koji se to propis pozvao ako je ispunio svoju obavezu. Pored toga, bilo bi zanimljivo znati o kojim se to kompanijama iz RS radi: 7 kompanija iz RS – moguće onim bliskim Vladi RS, odnosno onima koje se bave drugim poslovima koji se finansiraju budžetskim i javnim novcem.

Isto tako, članom 6.1.3. osnovnog Ugovora, Prodavac se obavezao da će, radi djelovanja Preduzeća, Kupcu obezbjediti „najpovoljniji režim, uključujući dobijanje beneficija po pitanju poreza“, pa je važno znati da li je i na koji način Prodavac izvršio ovu svoju obavezu preuzetu Ugovorom. Sve ove povlastice odnose se na probrane subjekte, odnosno u ovom slučaju Naftnu industriju RS, tj. njenog novog vlasnika. Drugi investitori u RS, a posebno domaći preduzetnici ne mogu i nisu uživali ovakve posebne pogodnosti.

Potraživanja Rafinerije

Član 4.11 je stoga više nego indikativan i govori o tome po kojim se principima provodila privatizacija naftnog sektora RS. Naime, ovim članom se Prodavac, tj. Vlada RS, odriče prava na regres prema Kupcu i Preduzećima za iznos veći od 72.550.000 evra. Kako je gore navedeno, Vlada je ili će za komercijalne obaveze Preduzeća platiti iznos od 92.182.434,96 evra ili 180.293.171,76 KM, dok će od ruskog partnera, po ovom osnovu i putem Preduzeća, dobiti iznos od 72.500.000 evra ili za približno 20.000.000 evra manje od iznosa troškova koje će, po ovom osnovu, snositi Vlada RS. Posljedično, moglo bi se konstatovati da je za Vladu RS ovaj iznos od gotovo 20.000.000 evra bespovratno izgubljen. Ruski je partner ponudio samo 72.500.000 evra za komercijalne obaveze preduzeća, a što je bio rezultat pregovora, pa je Vlada u cilju realizacije ugovora dodatno preuzela na sebe obaveze za skoro 20.000.000 evra više od iznosa koji će joj biti refundiran. Bilo bi logično da Vlada RS rezerviše pravo (pravo na regresna potraživanja) na obeštećenje do iznosa koji je ona to sada isplatila ili će u doglednoj budućnosti isplatiti povjeriocima preduzeća, ako Preduzeća naplate neka od komercijalnih potraživanja od svojih dužnika.

Kako navodi Izvještaj o reviziji, Rafinerija nafte sa 31. 12. 2007.g. ima najmanje **16.984.703 KM** kratkoročnih potraživanja i plasmana¹¹. Niti u osnovnom Ugovoru, niti u Prvom aneksu na Ugovor, se ne govori o ovim potraživanjima i ona, logički, pripadaju Kupcu. Prema tom iznosu se može zaključiti da je Kupac povoljnije kupio državni kapital u Rafineriji nafte, naravno pod uslovom da su ta kratkoročna potraživanja i plasmani naplativi. Hipotetički govoreći, za svaku KM koju Preduzeća nakon dana prenosa vlasništva naplate od svojih dužnika, smanjiće se obaveza Kupca, jer kako sada stoje stvari, taj naplaćeni novac će biti prihod preduzeća, a neće biti refundiran Prodavcu, tj. Vladi RS. Ovo praktično znači da je prodajna cijena Preduzeća potcjenjena za minimum 17 miliona KM, a prema nekim procjenama i višestruko više.

¹¹ Revizija poslovanja, tj. bilansa stanja smatra iskazani iznos potraživanja preduzeća **potcijenjenim** za ukupno 2.593.438 KM koje bi trebalo pridodati postojećem iznosu.

Vlada RS nikada nije informisala javnost šta su Rafinerija nafte, prije svih, ali i ostala Preduzeća, činili kako bi prije dana prenosa vlasništva, a pogotovu nakon toga, naplatili svoja potraživanja. U Ugovoru, Prvom aneksu, a posebno u Informaciji Vlade RS od 06. 06. 2008.g. takve informacije ne postoje. Navedeni iznos ne uključuje dugoročna potraživanja, koja ostaju nepoznata. Klasifikacijom duga, tj. potraživanja rafinerije, moglo bi se utvrditi koja su od njih do nekog stepena naplativa, tj. koji je stepen rizika. U svakom slučaju, postoji veoma velika vjerovatnoća da je iznos potraživanja rafinerije, ali i ostala dva subjekta čist finansijski grant Vlade RS novim vlasnicima. Prema nekim ekonomskim analitičarima, iznošena u medijima, ranije procjene govore da naftna industrija RS ima oko 100.000.000 KM komercijalnih potraživanja.

Mišljenje je TI BiH da ne postoji zakonski mehanizam da Vlada RS, kao Prodavac Preduzeća, nakon dana prenosa vlasništva, može na bilo koji način naplatiti potraživanja Preduzeća prema svojim povjericima. Ako su Preduzeća i tužila svoje dužnike za dugove, tužila su ih u svoje ime, a ne u ime Vlade RS ili same Republike Srpske, iz čega logično slijedi da ta, eventualno naplaćena sredstva u korist Preduzeća, pripadaju novom većinskom vlasniku.

Finansiranje kupoprodaje i daljne investicije

O vezi između isplaćenih postojećih dugova koje su Preduzeća stvorila, a izmirila ih je Vlada RS prije same kupoprodaje preduzeća (219.606.331,63 KM) i istovjetnosti tog iznosa sa isplatom vrijednosti državnog kapitala procijenjenog od strane Vlade RS (215.942.995 KM), dolazi se do zanimljivog pokazatelja o podudarnosti dva iznosa. Pored toga, način obračunavanja navodnih 'investicija', ustvari govori o namirivanju dugova i tekućih troškova poslovanja, te je tako javnost obmanuta u smislu investicione koristi čitavog projekta. Ujedno su time svi pozivi na punu transparentnost projekta privatizacije dobili puno opravdanje, jer je veoma uska grupa ljudi odlučivala o ekonomskim potezima, koji štete Budžetu RS, a stvaraju dužnički odnos svih građana RS prema novim vlasnicima Preduzeća.

Isplata postojećih zaduženja

Nepromijenjenim članom 4.9 osnovnog Ugovora se Vlada RS obavezala da će „primiti na sebe obaveze regulisanja komercijalnih dugova Preduzeća pred Povjericima, u iznosu koji je veći od 72.550.000 evra iz Priloga 9 [...] i bilo koja druga dugovanja koja nisu iskazana u prilogu 9, ali se odnose na period do datuma Prenosa.“ Prema osnovnom Ugovoru i Prvom aneksu, ruski partner će putem rafinerije refundirati Vladi RS komercijalne obaveze preduzeća do iznosa od 72.550.000 evra, a preko tog iznosa komercijalne obaveze snosi Vlada. Ovaj iznos novca Vlada je već regulisala poravnanjem prema tzv. velikim povjericima – Spisak A, u ukupnom iznosu od 72.671.303,96 evra (za oko 120.000 evra više nego što će ruski partner platiti po tom osnovu). Koliko je javnost medijski informisana do ovog momenta, ruski partner je navodno uplatio samo pola tog iznosa.

Prema osnovnom Ugovoru obaveze Prodavca nisu bile dovoljno precizirane, što navodi na zaključak da Prodavac u momentu potpisivanja osnovnog Ugovora nije imao sve relevantne podatke u vezi dugova Preduzeća, ali se, ipak, na određeni način obavezao da će ih snositi. Prvim aneksom obaveze su specificirane, ali kako se može vidjeti sve ove obaveze mora da snosi Prodavac, pa ako se saberu svi iznosi iz priloga uz Prvi aneks proizilazi da je sveukupna obaveza Prodavca, u momentu potpisivanja Prvog aneksa, 213.802.888,11 KM ili 109.315.680,87 evra. Kada se ovaj iznos uporedi sa iznosom koji je ruski kupac navodno već uplatio na račun Vlade RS 28. 10. 2007.g. (110.409.900,00 evra), evidentno je da su oba iznosa gotovo identična. U tom slučaju opravdano je pitanje koji je razlog prodaje državnog kapitala stranom partneru, ako je Republika Srpska već imala na raspolaganju novac da sanira gubitke naftnog sektora. Istina, ruski kupac treba da refundira još 72.500.000 evra, ali kada se ovaj iznos uporedi sa obavezama koje su prolongirane (oko 139.000.000 KM) očito je i da se ova dva iznosa gotovo poklapaju.

Prema Prilozima uz Prvi aneks vidljivo je da Vlada RS snosi i druge obaveze (Spiskovi od A do E), u ukupnom iznosu od 92.182.434,96 evra ili 180.293.171,76 KM, što je oko 20.000.000 evra komercijalnih obaveza preduzeća više od 72.500.000 evra koji bi trebalo da dobije od ruskog partnera.

Po Izvještaju Vlade RS od 06. 06. 2008.g. stoji da je Vlada RS do dana podnošenja Izvještaja izmirila obaveze iz spiskova A, B, V i G (ali ne i iz Spiska D i Spiska E, što je i razumljivo jer se radi o obavezama po tužbama koje nije moguće tačno specificirati), u ukupnom iznosu od 174.902.739,60 KM ili 89.426.350,75 evra.

Pod uslovom da je obavila sva retroaktivna plaćanja po Spisku D i Spisku E (a očigledno je da će morati platiti i te obaveze, ali je još neizvjesno u kom iznosu), Vlada je isplatila skoro 17 miliona evra više od komercijalnih obaveza koje će Preduzećima uplatiti ruski partner, a ova navedeni iznos refundirati Vladi RS. Međutim i tu postoje određene dileme kako je već navođeno gore.

Troškovi neispunjenja obaveza

Vlada RS u svojoj informaciji ne obavještava Narodnu skupštinu RS i javnost u RS i BiH koliki je gubitak na strani Prodavca, obzirom da ruski Kupac nije isplatio iznos na koji se obavezao po osnovnom Ugovoru. Pitanje gubitka se može posmatrati i kroz prizmu prolongiranja cijelog procesa i kašnjenja očekivanog puštanja u pogon proizvodnje nafte i zarade od nje, kako za Kupca, tako i za budžete RS i BiH, po osnovu poreza. Ovdje treba pribrojati i kamate na iznos od 72.500.000 evra za cjelokupni period koliko je kupac kasnio sa isplatom. Međutim, obzirom da je plaćanje usmjereno preko Rafinerije nafte, nije za očekivati da će Vlada RS kamatu ikada naplatiti, čak i pod uslovom da joj pun iznos od 72.500.000 evra bude doznačen.

Vlada RS takođe nije u Informaciji objasnila da li je angažovala „ovlašćenog revizora u RS“ (član 10.1. osnovnog Ugovora), koji treba da utvrdi „neispunjenje preuzetih obaveza

Kupca za investiranje i razvoj Preduzeća u iznosu od 100.000.000 evra u roku od dvije godine od datuma prenosa (17. 09. 2007.g.) po tački 10.2 osnovnog Ugovora, a koji ne bi smjeli biti u vezi sa povratom duga od 72.500.000 evra. Prema Informaciji Vlade RS, ruski partner je, za nešto više od 10 mjeseci od Datuma prenosa „na račune rafinerije nafte prebacio iznos od 16.906.038,40 KM“ (8.634.920,18 evra), na osnovu čega se može izračunati da je ruski partner za skoro polovinu vremena za koje se obavezao da će investirati dodatnih 100 miliona evra, rafineriji isplatio iznos **manji od 9%** obećane sume. Pojašnjenja radi, riječ je o obavezi investiranja od 100.000.000 evra, koji iznos se **ne odnosi** na prodajnu cijenu koju je ruski partner već platio Prodavcu. O vrsti plasiranih sredstava (lihvarski kredit vlasnika samome sebi), Informacija Vlade RS ne govori.

Konačno, može se samo zaključiti da se Vlada revnosno trudila da ispuni sve obaveze preuzete osnovnim Ugovorom i da je na sebe (i sve građane) preuzela i dodatne obaveze, a da je ruski partner, iako nije ispunjavao preuzete obaveze, dobio dodatnu beneficiju vezano za uplatu neto plata i dalje prolongiranje beskamatnih obaveza prema budžetu RS.

Nije poznato da li je Vlada razmatrala aktiviranje garancije za dobro izvršenje posla u iznosu od 20.000.000 evra date od strane Kupca na period od dvije godine od dana zaključenja osnovnog Ugovora (a koja je istekla u februaru 2009.g.). Na aktiviranje garancije Prodavac je imao pravo, imajući u vidu da je Kupac, do dana sačinjavanja Informacije Vlade RS, 'investirao' iznos od 8.634.920,18 evra, a obavezao se da će u roku od dvije godine investirati 100.000.000 evra, što nije ni 10% od ugovorenog iznosa investicija. Iz informacije Vlade RS se vidi da je Kupac iz tog iznosa isplatio plate i doprinose radnicima zaključno sa aprilom 2008.g., pa je, samim tim Vlada RS stavila do znanja da je isplata plata i doprinosa radnicima u Periodu rekonstrukcije – investicija.

Novе investicije u Preduzeća

Prema informaciji Vlade RS od 06. 06. 2008.g., iz sredstava koja je ruski partner uplatio rafineriji plaćene su „plate i doprinosi radnicima od 17. 09. 2007.g. do aprila 2008.g., te je saniran i pušten u rad restoran za ishranu zaposlenih u Rafineriji nafte, obavljani su ljekarski pregledi, nabavljena je HTZ oprema i drugo“, što se sve takođe može posmatrati kao podmirivanje postojećih zaduženja i zaostataka. U informaciji Vlade nema ni jedne riječi o investiranju u Rafineriju ulja Modriča i Petrol Banja Luka, obzirom da se ruski partner obavezao da će investirati 100.000.000 evra u „Preduzeća“, a ne samo u Rafineriju nafte Bosanski Brod.

Ovakva Informacija Vlade RS je i razumljiva ako se pođe od teksta člana 10 stav 2 osnovnog Ugovora, gdje je navedeno da se „pod investiranjem podrazumjeva kupovina sirovina, regulisanje obaveza preduzeća, kupovina i zakup opreme, zemljišta i zgrada, **isplata plata radnicima, troškovi za elektroenergiju i vodu**, zajmova preduzećima i ulaganje u povećanje osnovnog kapitala Preduzeća itd.“ Međutim, u ekonomiji se isplata plata radnicima i troškovi za struju i vodu ne vodi kao investicija, nego kako im samo ime kaže – tekući troškovi poslovanja. Konačno, Vlada u Informaciji nije obavjestila Narodnu Skupštinu RS i javnost da li je razmatrala aktiviranje garancije za dobro

izvršenje posla u iznosu od 20.000.000 evra, jer očigledno ruski partner značajno kasni sa izvršavanjem svojih obaveza, dok je Prodavac, tj. Vlada RS izvršavala svoje obaveze blagovremeno, pa i više od toga.

Vešana ulaganja

Ugovorom o prodaji je preuzeta obavezu Kupca i Prodavca (član 6. osnovnog Ugovora) da zajednički odobre sredstva za izgradnju pruge Bosanski Brod-Modriča, s tim da će Kupac osigurati 45.000.000 evra, a Prodavac preostali iznos kojim će otkupiti zemljište i pokriti druge troškove. Kako ovo pitanje korespondira sa procedurom za davanje koncesija saglasno Zakonu o koncesijama RS, bilo bi značajno vidjeti Zaključak kompetentnog međunarodnog pravnog konsultanta o saglasnosti uslova Ugovora sa važećim propisima. U informaciji Vlade se ovo pitanje nigdje ne spominje, a nije vidljivo ni da je bilo kojom odredbom Prvog aneksa ovo pitanje drugačije regulisano. O takvim ulaganjima u međuvremenu nije bilo govora.

U Informaciji Vlade RS nema takođe ni govora o mogućem napretku vezano „za kupovinu zemljišta u luci Ploče za izgradnju terminala za derivate nafte“ – član 6.1.7. Ugovora, kao ni obavezi Prodavca da će po „posebnom ugovoru omogućiti kupovinu „akcija naftovoda od luke Omišalj do RN i cjevovoda za derivate do luke Opatovac, po pravu **preče kupovine**, u slučaju da RS bude priznata kao zakonski vlasnik te imovine, odnosno akcija, kao i pravo prečeg provođenja **geoloških istraživanja i vađenja nafte** na teritoriji RS za potrebe Rafinerije nafte.“ Nije poznato ima li ikakvog napretka vezano za ove obaveze koje je Ugovorom preuzeo Prodavac i da li Prodavac ima bilo kakav komentar da tako preuzeta obaveza nije u saglasnosti sa Zakonom o koncesijama.

Prodajom Rafinerije nafte, novom vlasniku su predati i rezultati prijeratnog istraživanja o zalihama nafte u BiH koje su finansirali Energoinvest, Janaf i Rafinerija. Iako je naslijeđe iz prethodne države, ima svoju kapitalnu vrijednost, koja nije obračunata Ugovorom o prodaji.

Na kraju, u Informaciji Vlade RS nema pomena ni da li je došlo do napretka vezano za preuzetu obavezu Prodavca u vezi kupovine, po prečem pravu Kupcu, naftnih skladišta Vrbanja u Banja Luci i Brezičani u Prijedoru.

Kupci Naftne industrije RS

Vlada RS, tj. Prodavac do danas nije javno objavio vlasničku strukturu kapitala Kupca, vezano za **tri fizička lica koja su vlasnici 60% kapitala u Kupcu Njeftgazinkor**. Jedno od tri društva (Invest tehnologije) koje posjeduje 20% kapitala u Kupcu Njeftgazinkoru je registrovano tek dana 29. 08. 2006.g. u registru Međurejske inspekcije federalne porezne službe broj 46 za grad Moskvu (podaci iz Zaključka Konkurencijskog vijeća BiH od maja 2007.g.), a prema Informaciji Vlade RS od 06. 06. 2008.g. Vlada RS je dana 16. 08. 2006.g. zaključila Protokol sa kompanijom

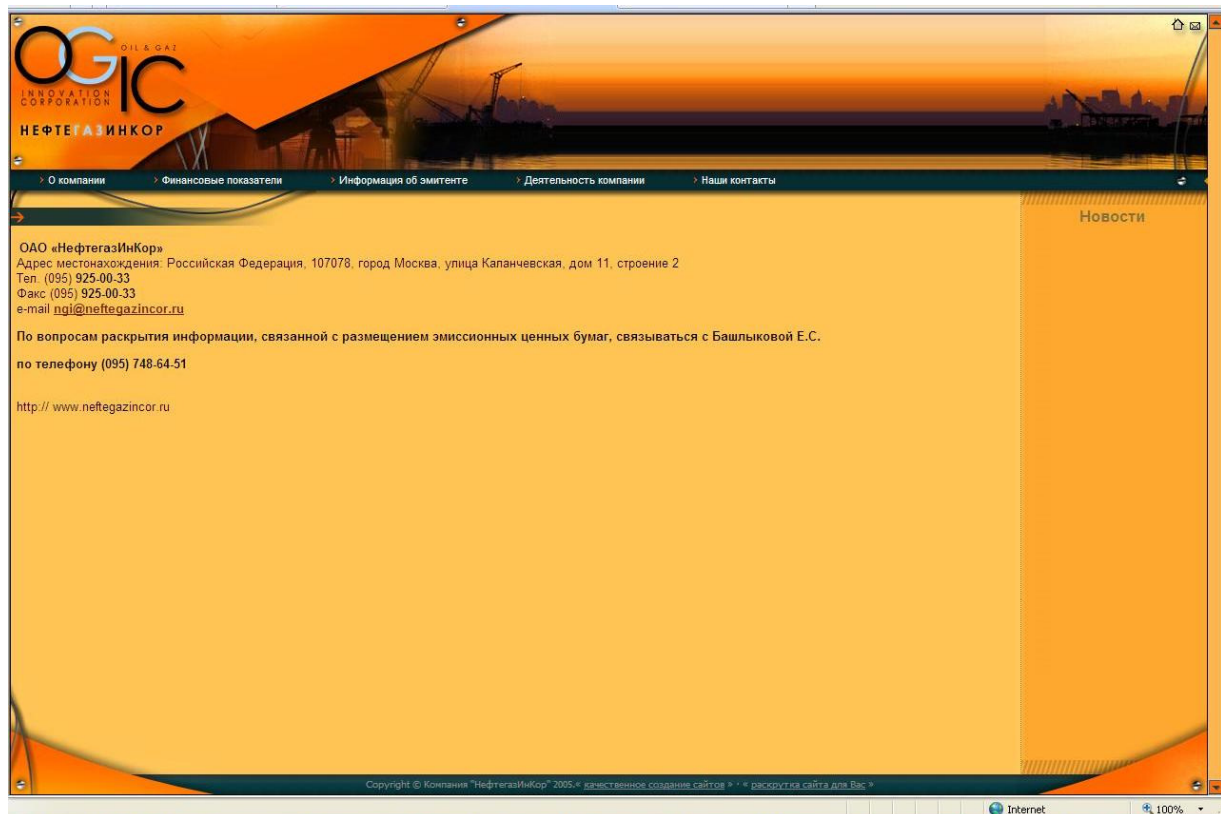
Zarubežnjeft i bankom Vnješekonom banka o imenovanju kompanije „koja je pod njihovom kontrolom i koja će biti potpisnik ugovora o prodaji akcija, i to su učinili određujući kompaniju Njeftgazinkor“¹². Ono što upada u oči je da je ruska državna firma u 100% državnom vlasništvu **Zarubežnjeft** vlasnik samo 40% akcija u Kupcu državnog kapitala Njeftgazinkor, dok je ostalih 60% vlasništva u akcijama Kupca, očigledno, u privatnim rukama (tri društva sa ograničenom odgovornošću u vlasništvu tri fizička lica), pa nije jasno kako kompanija Njeftgazinkor, kao Kupac, može biti „pod kontrolom“ Zarubežnjefta i Vnješekonom banke ako ovi nemaju kontrolni paket u Kupcu. Isto tako, može se vidjeti da je društvo Invest tehnologije, kao vlasnik 20% kapitala Kupca, osnovano 13 dana nakon potpisivanja Protokola između Vlade RS i kompanije Zarubežnjeft i banke Vnješekonom banka i da je formiranje ovog društva bilo isključivo sa namjerom da se zaključi Ugovor o prodaji akcija naftnog sektora RS.

Njeftgazinkor, prema posljednjim raspoloživim prostim računovodstvenim pokazateljima zaključno sa 2004.g.¹³ ima knjigovodstvenu vrijednost od 21.751.000 rub, tj. ekvivalent od **952.743 KM** (uz to je iskazani **gubitak za 2004.g.** od 8.256.000 rub, tj. **361.632 KM**). Takođe je interesantno primjetiti da nije bilo promjene bilansa u odnosu na osnivački kapital od datuma osnivanja 23. 08. 2002.g., pa do kraja 2004.g., tj. u tom periodu nije bilo ekonomskih aktivnosti. Kompanija do danas nema račun dobiti i gubitka, niti revizorske izvještaje o poslovanju, što su zakonsko obavezujući izvještajni minimumi u naftnoj industriji Ruske Federacije.

Iz kopije poreske registracije Njeftgazinkora izdate 09. 09. 2002., vidljivo je da je registrovano sjedište kompanije na adresi: Kalačevskaja br 11, zgr 2, Moskva, što predstavlja stambeni objekat i jednu od jedinica u njemu. Niti sam website kompanije nije mnogo impresivniji.

¹² Informacija Vlade RS od 06.06.2008.g. str. 3

¹³ Izvor: zvanični sajt kompanije, <http://neftgazincor.ru/finance/2004/>

Slika 2 – Zvanični sajt Njeftegazinkora

Kompanija **Zarubežnjeft**, koja je takođe uključena u privatizacioni transfer je za razliku od Njeftegazinkora preduzeće sa dužom tradicijom i poslovanjem, koje seže još u doba bivšeg Sovjetskog Saveza kada je uglavnom trgovala sa vojnim partnerima ondašnje države, pretežno na Bliskom istoku. Danas je to preduzeće aktivno na području Zajednice nezavisnih država, ali i Vijetnama, Indije i Iraka. Kako navode njihove internetske stranice¹⁴, Zarubežnjeft pokušava sa partnerima inicirati projekte i u Iranu, Venecueli i na Kubi, dok o projektu u BiH nema nikakvog govora. Finansijski pokazatelji govore tome u prilog, iako su javno dostupni izvještaji urađeni daleko profesionalnije i obuhvataju aktuelni period.

Naknadno se u krugu vlasnika pojavljuje i preduzeće **Optima grupa d.o.o. Banja Luka**, a koja u ime Rafinerije nafte u B. Brodu obavlja komercijalne poslove, kao što je npr. sklapanje ugovora sa Janafom za transport nafte za Rafineriju¹⁵, te zapošljava kadar u ime rukovodstva Rafinerije¹⁶, a čini se ima i ekskluzivno pravo na distribuciju nafte iz Rafinerije nafte AD. Obzirom da ne postoje ili barem nisu javno dostupni dokumenti o prenosu ili regulisanju vlasničkih prava između Kupca i Optima grupe, sasvim je nejasno ko je osnivač ove firme i po kom osnovu ovo preduzeće obavlja poslove iz komercijalnog domena Rafinerije nafte. Jedna od mogućnosti za uspostavljanje takvog posrednika jeste i

¹⁴ http://www.nestro.ru/www/nestroweb.nsf/index/dev_other_rus

¹⁵ <http://www.janaf.hr/index.php?id=23&option=novosti&lang=en>

¹⁶ Primjer oglasa: <http://bih.boljiposao.com/63441/glavni-specijalista-za-upravljanje-personalom.aspx>

scenarij po kom vlasnici Naftne industrije RS ovakvu firmu koriste za izvlačenje dobiti: prodajom sirovina po visokim, a kupovinom gotovih proizvoda po niskim cijenama od rafinerije, a zatim daljom prodajom po višim Petrolu AD. U tom slučaju se enormno maksimizira profit, a koji ostaje novom poslovnom entitetu, a ne Rafinerije nafte.

Namjera kupaca

O pravim namjerama aktera procesa privatizacije Naftne industrije RS teško je zauzeti decidan stav zbog nedostatka svih relevantnih informacija, ali stanovišta nekih nezavisnih ekonomskih analitičara možda mogu upućivati na odgovor. Na portalu capital.ba, na kome je inicijalno i objavljen Prvi aneks Ugovora, navodi se slijedeće:

„Probijanje rokova i neinvestiranje, karakteristično je, kažu u Beogradu, za ruski kapital. Lukoil je kupio lanac pumpi Beopetrola i potom godinama nije ulagao u njihovu modernizaciju. Ekonomski analitičar Mišo Brkić kaže da inertnost ruskih firmi govori da one uglavnom kupuju preduzeća u Jugoistočnoj Evropi, ne da bi ih pokrenula, već jednostavno da ih konkurencija sa Zapada ne bi kupila i od njih napravila uspješan biznis.“¹⁷

Ovakvim tumačenjem, teza iznijeta u prvoj analizi TI BiH u vezi privatizacije naftne industrije RS, da je kupovina naftne industrije RS inicirana iz RS i za potrebe pojedinaca iz RS, dodatno dobija na težini. Naime, produblivanjem ove teze, mogući scenario privatizacije naftne industrije RS je slijedeći: Vlada RS će sredstvima od privatizacije (uglavnom) Telekomu RS i sukcesije bivše SFRJ 'očistiti' naftnu industriju od dugova, bilo komercijalnih (preuzimanjem i likvidiranjem obaveza prema velikim i malim povjeriocima, i svim sadašnjim i budućim sudskim i vansudskim potraživanjima), bilo budžetskih obaveza (reprogramiranjem), a po proteku roka od 42 mjeseca od dana preuzimanja (moguće i prije), kao perioda rekonstrukcije, ruski partner – Zarubežnjest (ruska naftna kompanija u 100% državnom vlasništvu) koji ima 40% vlasništva u Njeftgazinkoru (Kupcu kapitala preduzeća naftne industrije) će svoj dio prodati trojici još nepoznatih lica koja preko svojih preduzeća imaju, faktički, većinski udio u privatizovanim Preduzećima, od ukupno 60%. Radi se o tri nepoznata fizička lica (prikazani kao: privredni subjekt Invest tehnologije, privredni subjekt Nepata i privredni subjekt Junik Development).

Potraživanja koja Preduzeća eventualno naplate od svojih dužnika će ostati u vlasništvu Preduzeća, tako da će novim vlasnicima naftne industrije RS, nakon 'čišćenja' njenih dugova budžetskim novcem RS, ti iznosi predstavljati dodatne prihode, jer neće morati da ih refundiraju Budžetu, iako je taj isti Budžet (kao simbol 'narodnih para') sanirao komercijalne obaveze od preko 72.550.000 evra. Radi se o iznosu od za sada barem 16.984,703 KM kratkoročnih potraživanja i plasmana, koji su bitno potcjenjeni prema revizorskom izvještaju.

¹⁷ <http://www.capital.ba/novi-ustupci-kupcu-naftne-industrije-rs/>

Sada su Preduzeća opterećena kreditima pod veoma nepovoljnim uslovima. Postavlja se i pitanje u kojoj su mjeri mali akcionari (nešto više od 20% akcijskog kapitala) oštećeni direktno na ovaj način, jer je i njihovo vlasništvo nad akcijama u Preduzeću opterećeno veoma nepovoljnim kreditom i u kojoj su mjeri konsultovani o ovim aranžmanima. U uvodu spominjan član 9. Zakona o uslovima prodaje akcija Preduzeća isključuje konsultacije sa njima, tj. zaobilazi njihova prava u cjelosti. Uopšte proizilazi da su mali akcionari u potpunosti zapostavljeni tokom privatizacije Naftne industrije, o čijoj šteti će posebnog govora biti u nastavku teksta, kao reakcija finansijskih tržišta na proces privatizacije.

Od aktivnosti rada rafinerije, vlasnici takođe vuku značajnu korist, kako svjedoče izjave menadžmenta s kraja 2008.g.:

Prve količine goriva proizvedene u Rafineriji nafte u Brodu nalaze se u prodaji na pumpama "Petrola" u cijeloj Republici Srpskoj (RS). "Cijena goriva iz Broda daleko je ispod cijene evrodizela i ona u maloprodaji iznosi 1,64 KM po litru", rekao je Srni direktor za komercijalne poslove u "Petrolu" Nikola Lalić.¹⁸

Računica koja nije spomenuta u izjavi jeste da je u vrijeme cijena nafte od 150\$ po barelu dizel u BiH koštao 2,5 KM/l, a u vrijeme kada je cijena barela pala na oko 40\$ 'povoljna cijena iz rafinerije' iznosi 1,64 KM/l (i to lošijeg D2 kvaliteta, koje ne odgovara evropskim standardima), što znači da je cijena po korisnika ustvari viša, jer prateći trend cijena nafte na međunarodnom tržištu ne bi trebalo da iznosi više od 0,66 KM/l za kupce na benzinskim pumpama Petrola AD¹⁹. Zarada bi se stoga mogla svesti na 1 KM po svakoj litri prodanog goriva iz Rafinerije nafte, za koju se pored svega još i pokušava obezbjediti najpovlašteniji položaj dobavljača naftnih proizvoda u BiH.

Potencijalna operacija pranja novca

Članom 4.12 Prvog Aneksa Ugovora je propisana obaveza Rafinerije nafte da iznos od 72.550.000 evra (u dva ravnomjerna akreditiva) koji ruski partner, na ime komercijalnih obaveza, treba da uplati na račun Vlade RS. Spominje se da će Kupac-ruski partner i Rafinerija nafte Bosanski Brod svoje međusobne obaveze vezano „za povrat Kupcu navedenog novčanog iznosa, regulisati posebnim ugovorom“. Neki analitičari su ovaj član Prvog aneksa proglasili kontradiktornim, iz razloga što je ugovoreno da

„Njeftegazinkor' obavezu od 72.550.000 evra ne uplaćuje na račun Vlade RS, već na račun Rafinerije nafte koja će potom novac uplatiti Vladi RS. Nakon toga bi Rafinerija nafte sklopila ugovor sa 'Njeftegazinkorom' i vratila im novac koji je prebačen na račun Vlade RS“²⁰.

I u članu 2 Ugovora o regulisanju obaveza preduzeća od 06. 06. 2008.g. navedeno je da će se pitanje vezano „za povrat Kupcu navedenog novčanog iznosa, regulisati posebnim

¹⁸ <http://www.capital.ba/gorivo-iz-brodske-rafinerije-na-pumpama/> od 05. 12. 2008.g.

¹⁹ pod uslovom da je Rafinerija nafte kupila sirovu naftu na tržištu u vrijeme povoljnijih cijena

²⁰ Blic 05. 07. 2008.g.: „Premijer RS učinio nove ustupke kupcima Naftne industrije – Rusima odgođeno beskamatno plaćanje“

ugovorom“. Sam komercijalni ugovor između ruskog partnera i Rafinerije nafte, kao i njegov sadržaj, ostaju u domenu poslovne tajne i nepoznati su javnosti.

Međutim, neobična je praksa da ruski partner koji je vlasnik Rafinerije nafte, sa istom sačinjava „poseban ugovor“, jer proizilazi da sačinjava ugovor sa samim sobom²¹. Takođe, postavlja se pitanje kako je moguće da ruski partner isplati na račun Rafinerije Nafte iznos od 72.550.000 evra, da Rafinerija Nafte taj iznos refundira Vladi RS, a da Rafinerija Nafte opet taj isti iznos vrati Kupcu? Ovo je moguće samo ukoliko će se rafinerija nafte ustvari prvo sanirati, a kasnije i privatizovati novcem iz budžeta RS, i to ne za potrebe budžeta ili u korist zajednice, već za potrebe vlasnika 60% kapitala u naftnoj industriji RS. Drugi scenario jeste postepeno gomilanje obaveza Rafinerije nafte, koje neće biti moguće izmiriti i time iznuđivanje stečaja preduzeća.

Na strani Prodavca, evidentiran je odliv budžetskih sredstava od 219.606.331,63 KM, tj. uključujući i reprogram duga – 359.393.959,69 KM. Eventualni javni prihodi po osnovu privatizacije NIRS, naplatom akreditiva, slivali bi se na račun posebnih namjena sredstava prikupljenih od privatizacije i sukcesije, koji je paralelno pražnjen za isplate dugova NIRS.

Dakle, kao rezime ovog dijela analize: motivi ovako nepovoljnog privatizacionog aranžmana se mogu samo naslućivati, no idu u prilog tezi da će Vlada RS sanirati sve obaveze Rafinerije nafte uglavnom sama i da će u nekoj budućoj transakciji (nakon isteka roka „period rekonstrukcije“ od 42 mjeseca) neko kupiti većinski paket u Rafineriji, odnosno u sva tri Preduzeća, bez dugova iz prošlosti. Takva operacija bila bi izvršena dogovorenom jednokratnom isplatom povjerilaca (Vnješekonombank), putem novog, daleko povoljnijeg finansiranja. Druga scenario je odlazak Rafinerije u stečaj i isplata povjerilaca (Vnješekonombank) iz stečajne mase, te nepovratni gubitak svih ulaganja Vlade RS.

Podaci izvještaja o reviziji Rafinerije nafte

Tek uvidom u Izvještaj o reviziji Rafinerije nafte Bosnanski Brod preduzeća Vralaudit iz septembra 2008.g. došlo se do brojnih novih saznanja. Nezavisni revizori se ograđuju zbog niza elemenata u koje nisu imali uvid, kao npr. popis zaliha, uz naglašen stav da se nisu mogli uvjeriti „da li knjigovodstvena stanja osnovnih sredstava odgovaraju stvarnim stanjima“²².

I uz takve ograde, revizija uočava da je još 30. 01. 2008.g. preduzeće sa većinskim vlasnikom Neftgazinkor Moskva zaključilo Ugovor o zajmu broj 1, kojim je precizirano

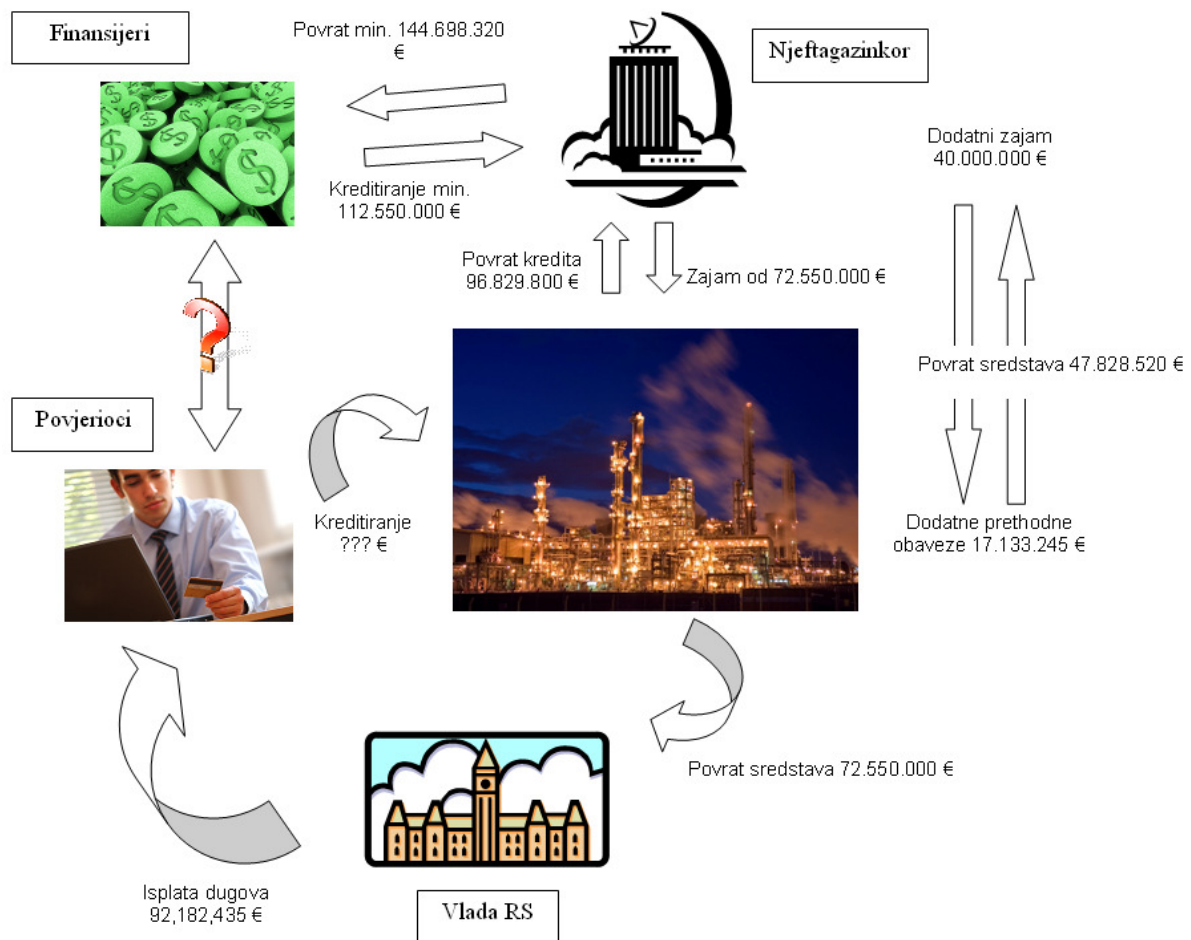
²¹ Članom 241 Zakona o preduzećima („Konverzija kredita u osnovni kapital“) nije zabranjeno da akcionar daje kredit akcionarskom društvu, ali u slučaju da akcionar da akcionarskom društvu kredit pod nepovoljnim uslovima, tj. „uslovima nepovoljnijim od uobičajenih“ – ne može od društva zahtjevati povrat kredita u stečajnom postupku ili u postupku prinudnog poravnjanja.

²² VralAudit – Preduzeće za reviziju i konsalting: Izvještaj o reviziji – Naručilac Rafinerija Nafte AD Bosanski Brod, Banja Luka, septembar 2008.g., str. I

da Neftgazinkor odobrava **zajam** u iznosu od **40.000.000 evra** za rekonstrukciju i modernizaciju stare linije u rafineriji nafte, uz krajnji rok povrata zajma do 31. 12. 2010.g i kamatnu stopu od 12% godišnje od dana prenosa sredstava na žiro račun Rafinerije nafte. Ovim ugovorom je regulisano da zajmodavac ima pravo i na penale u slučaju kašnjenja u plaćanju osnovnog zajma ili kamata u visini od 0,3% dospelog neplaćenog iznosa za svaki dan kašnjenja.

Znači, Preduzeće bi trebalo da, pored glavnice, svom vlasniku plati i 12% kamate godišnje, ili 4.800.000 evra godišnje, pod uslovom da se ne budu plaćali penali, bilo na dospjeli a neisplaćeni dio glavnice, ili pak dospjele a neplaćene kamate, čime obaveza postaje značajno veća. Informacije radi, 0,3% penala na cjelokupan iznos zajma/kredita je **120.000 evra za svaki dan kašnjenja**.

Pored toga, iz Izvještaja o reviziji saznaje se da je 06. 06. 2008.g. (istog dana kada je i Vlada RS potpisala sa tri Preduzeća Ugovor o regulisanju obaveza preduzeća) Rafinerija nafte zaključila sa svojim većinskim vlasnikom Neftgazinkor iz Moskve Ugovor o **zajmu** broj 2 u iznosu od **72.550.000 evra**, i to na rok od 5 godina i uz kamatnu stopu od 12% godišnje, obračunatu prema stvarnom broju dana korištenja zajma. Ugovorom o zajmu regulisano je da zajmodavac ima pravo i na penale u slučaju kašnjenja u plaćanju osnovnog zajma ili kamata u visini od 0,1% za svaki dan kašnjenja. Radi orijentacije: 12% od 72.550.000 evra je 8.706.000 evra, što je samo godišnji iznos kamata, ili 43.530.000 evra za 5 godina. Ovaj iznos od 43.530.000 evra na ime kamata Preduzeće mora da vrati svom vlasniku/zajmodavcu, uz glavicu od 72.500.000 evra, ili ukupno 116.100.000 evra, pod uslovom da Rafinerija nafte bude dnevno uredna u vraćanju kredita. Radi napomene, ako bi se plaćali i **penali** u iznosu od 0,1% glavnice (72.550.000 evra), dobije se iznos od **72.550 evra dnevno**, za svaki dan kašnjenja kredita.

Slika 3 – Moguća operacija pranja novca

Iz Izvještaja o reviziji može se zaključiti sljedeće: većinski vlasnik Neftgazinkor, u stvari, i nije oštećio Vladu RS za iznos od 72.500.000 evra, koji je Vlada isplatila po osnovu komercijalnih potraživanja prema tzv. „velikim povjeriocima“: Tifon, Devin Vitol i drugi. Većinski vlasnik sva tri Preduzeća, čije su akcije prodane od strane Vlade RS, je u stvari dao dva kredita Preduzećima pod veoma nepovoljnim uslovima i po kamati koja je veoma visoka. Pored toga, postojanje bilo kakve povezanosti između „velikih povjerilaca“ i finansijera pozajmice Njeftgazinkoru, dodatno bi multiplicirala koristi koje ta fizička ili pravna lica ostvaruju²³.

Dakle, kako se saznaje iz Izvještaja o reviziji, dva akreditiva u visini od 72.550.000 evra koja je većinski vlasnik inicijalno trebalo da uplati Vladi RS, kao iznos do koga se Kupac obavezao da pokrije komercijalne obaveze Rafinerije, uplaćeni su samoj Rafineriji, a ne Vladi (iako je Vlada isplatila „velike povjerioce“ i iako je Vlada prodavac državnog

²³ Naime, bilo kakva veza između povjerilaca – *offshore* firmi kojima su isplaćena višemilionska budžetska sredstva, sa vlasnicima Njeftgazinkora (za 60% čijeg vlasništva podaci nisu dostupni javnosti), značilo bi da je NIRS kupljen sredstvima iz Budžeta RS, a za korist upravo takvih pojedinaca, prema kojima se dodatno zadužuju građani RS.

kapitala, a ne Rafinerija kao preduzeće koje se privatizuje), ali su, kako je sada jasno vidljivo, uplaćeni ne kao investicija, već kao zajam/kredit.

Dalje se zaključuje da ruski partner neće obešteti Vladu RS za iznos od 72.550.000 evra koji je ona isplatila velikim povjeriocima, već će taj iznos trajno pasti na obaveze Vlade, odnosno Republike Srpske. Čitajući Izvještaj o reviziji, sada je posve jasno zašto se ovaj iznos od 72.550.000 evra (prema odredbama Prvog aneksa) nije uplatio na račune Vlade, već na račune same Rafinerije. Radi napomene, članom 4.6 osnovnog Ugovora propisano je da se „Prodavac (Vlada RS) obavezuje da će pogasiti ili regulisati na bilo koji način kompletna dugovanja Preduzeća u iznosu koji prelazi 72.550.000 evra...“, što je Vlada RS izvršila, kao i obavezu isplate iznosa do 72.550.000 evra komercijalnih obaveza rafinerije prema „velikim povjeriocima“. Naime, ruski partner neće pokriti troškove komercijalnih obaveza koje je Rafinerija nafte imala prema velikim povjeriocima, jer ti troškovi trajno ostaju plaćeni od strane RS i nemaju se od koga više refundirati.

Kako je gore već navedeno, u članu 2 Ugovora o regulisanju obaveza preduzeća od 06. 06. 2008.g. (između Vlade i tri Preduzeća) navedeno je da će se pitanje vezano „za povrat Kupcu navedenog novčanog iznosa, regulisati posebnim ugovorom.“ Sada je vidljivo na šta se tačno mislilo kada je spomenut poseban ugovor – radi se o ugovoru o kreditu po kome će se Kupcu zaista i vratiti sav novac koji je dao Preduzećima, značajno uvećan za visoke kamate i, sasvim moguće penale, čiji su iznosi, takođe enormni.

Pored toga, indikativno je i da je prethodno pominjanih 40.000.000 evra dato od strane većinskog vlasnika kao kredit, a ne kao investicija. U ovoj analizi se u više navrata spominje obaveza Kupca da u Preduzeća investira 100.000.000 evra u roku od dvije godine. Vlada RS bi morala da odgovori da li se i ovih 40 miliona evra smatraju investicijom i da li se davanjem zajma, umjesto investiranja novca, flagrantno krše obaveze iz osnovnog Ugovora i Prvog aneksa. Jasno je i bez dodatnih pojašnjenja da postoji razlika između investicije i zajma, jer se investicija ne vraća, a zajam se, naravno, vraća i to sa kamatama i penalima, kao u ovom slučaju.

Finansiranje rekonstrukcije i otplate obaveza putem kredita, ne odgovara izjavama iz Vlade RS, koje su prethodile i tokom prodaje državnog kapitala u Naftnoj instruji RS. U Vladi su tvrdili da će ruski partner uložiti svoj novac u obnovu, te da će obezbijediti 72,5 miliona evra za vraćanje obaveza Rafinerije nafte.

U jednom od posljednjih intervjua za beogradski NIN (18. decembar 2008.), premijer RS Milorad Dodik rekao je da su Rusi sve obaveze iz ugovora ispoštovali.

“Ruski partner je do sada ukupno uložio oko 300 miliona evra, sve obaveze iz ugovora su ispoštovali. Platili su državno vlasništvo u Rafineriji 126 miliona evra, onda 72 miliona za izmirenje ranijih komercijalnih obaveza rafinerije, zatim su uložili u osposobljavanje zapuštenih postrojenja...”, rekao je premijer Dodik.

Poredeći sadržaj Izvještaja o reviziji i gore nevedenu izjavu predsjednika Vlade RS, Milorada Dodika, u vezi sa uplatom „72 miliona za izmirenje ranijih komercijalnih obaveza rafinerije“ i „ulaganja u osposobljavanje zapuštenih prostorija“, jasno je vidljiva razlika iz podataka iz Izvještaja o reviziji Rafinerije nafte i navoda predsjednika Vlade RS.²⁴

Cijena kapitala po Preduzeća

Veoma je čudno da Neftgazinkor faktički daje kredit sam sebi pod veoma nepovoljnim uslovima za primaoca kredita. Pitanje je odakle Neftgazinkoru novac. Da li je novac dobio od Vnešekonombanke koja „podržava projekat“ i pod kojim uslovima? Ako je odgovor potvrđan, kamata nikako ne smije biti tako visoka, imajući u vidu da je Vnešekonombanka 100% u vlasništvu ruske države²⁵, kao i preduzeće Zarubežnjeft, koje je vlasnik 40% kapitala u Kupcu naftne industrije RS.

Pritom, nema garancije da će Budžet i Vlada RS zaista biti refundirani od strane Preduzeća, tj. rafinerije za podmirenje komercijalnih i ostalih dugova u iznosu od 72.550.000 evra.

Njeftgazinkor će od Preduzeća povratno dobiti ukupno 47.828.520 EUR, od čega na račun kamata samo 7.828.520 EUR ili 15.311.254 KM, pod uslovom da se ne zaračunaju zatezne kamate. Po osnovu drugog kredita, Preduzeća će isplatiti Njeftgazinkor ukupno 96.829.800 EUR, odnosno samo po osnovu kamata 24.279.800 EUR, tj. 47.487.161 KM.

Ukupno će Njeftgazinkor po osnovu svojih tzv. „investicionih ulaganja“ iz RNAF, RS i BiH iznijeti **62.818.415 KM čiste zarade**, samo kroz lihvarske kreditne plasmane i to pod uslovom da nema dodatnih kašnjenja u isplati kredita.

Poređenja radi, da je u Naftnu industriju RS finansijski ulagala Investiciono razvojna banka RS²⁶ prema važećim uslovima za njene komitente (kamate za preduzeća 3,6-5,9%; rok otplate za osnovna i osnovna ili obrtna sredstva do 15 godina; grejs period do 18 mjeseci), trošak bi bio mnogo niži, a sredstva bi ostala u RS, te bi se mogla plasirati dalje po povratu.

U tom slučaju, da je IRB RS ponudila kredit pod opštim javnim uslovima Rafineriji nafte, na period od istih pet godina, iznos koji bi Preduzeća isplatila u kamatama banci u RS (i koji bi se teoretski mogli dalje plasirati za razvoj privrede) jeste 20.735.318 KM, odnosno isplatila bi **42.083.097 KM manje**, nego li isplaćuje svog investitora i vlasnika.

²⁴ Iz članka koji je objavljen na www.capital.ba, dana 19. 01. 2009.g. pod naslovom: „Rusi opteretili Rafineriju sa 114 miliona evra kredita“.

²⁵ Za poslove ekonomskog razvoja, Vnešekonombank dobiva najpovoljnije kreditne linije putem Ruske Razvojne Banke koje plasira po uslovima ispod tržišnih, Izvor: <http://www.veb.ru/ru/strategy/support/>

²⁶ <http://www.irbrs.net/Kredit.aspx?lang=cir>

Cijena kapitala po Budžet RS

Ugovor o regulisanju obaveza preduzeća između Vlade RS, Rafinerije nafte a.d. Bosanski Brod, Rafinerije ulja a.d. Modriča i Petrol a.d. Banja Luka uglavnom detaljnije reguliše odredbe Prvog aneksa vezano za odnose Prodavca, tj. Vlade RS i Preduzeća. Ono što se može jasno vidjeti iz Ugovora je da Vlada RS obaveze po Ugovoru i Prvom aneksu povjeriocima Preduzeća isplaćuje sa računa na kome se nalaze sredstva od privatizacije državnog kapitala i sukcesije bivše SFRJ (escrow račun).

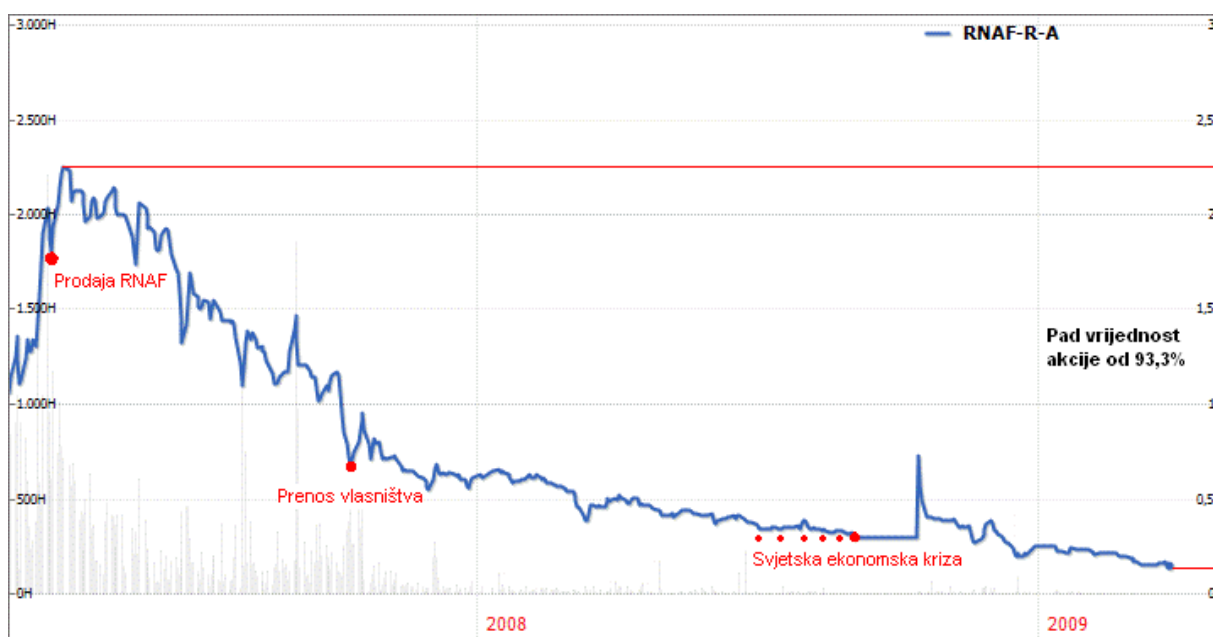
Uvidom u 31 pribavljenu Odluke Vlade RS u periodu od 10. 05. 2007.g. do 07. 02. 2008. g., ukupno je sa navedenog *escrow* računa isplaćeno 5.712.006,20 KM, 99.397.563 USD i 270.754,58 EUR, što zajedno preračunato u nacionalnu valutu iznosi **148.856.779 KM**, odnosno 76.109.262,50 EUR. Ovo su sredstva namjenski određena za pokretanje privrede i ekonomski oporavak, a utrošena su na jedan jedini privatizacioni poduhvat. Nema potrebe naglašavati da su to sredstva prikupljena upravo u postupku privatizacije, npr. Telekomu RS i da nisu obnovljiva, tj. nepovratno su utrošena na ovaj način. Plasmanom tih sredstava preko Investicione Banke RS, koja je onda mogla sama i još mnogo povoljnije investirati u Naftnu industriju RS u cilju njenog oporavka, ta bi sredstva bila vraćena IBRS i ponovo uložena u neke druge privredne projekte u zemlji. Na ovaj način zaknut je i Budžet RS i svi njegovi korisnici.

Iako je kupac uplatio 110.409.900 evra putem akreditiva, ta se sredstva iskazuju kao prihod od privatizacije i preklapaju se sa iznosom unaprijed potrošenim od privatizacionih prihoda. Međutim, nema zvaničnih informacija ili bilo kakve potvrde da je Vlada RS refundirana za servisiranje dugova i obaveza NIRS (72.550.000 evra).

Pored toga, valja ponoviti da je Vlada RS isplatila ili otpisala ukupno **359.393.959,69 KM** po svim osnovama samo tokom privatizacije Naftne industrije RS.

Cijena kapitala na slobodnom tržištu

Akcije Rafinerije nafte u Bosanskom Brodu (RNAF) su izlistane na Banjalučkoj berzi još u februaru 2004.g., a tadašnja kotacija je bila niska i dugo vremena je ostala na nivou početne vrijednosti od **0,6 KM** po akciji. Vrijednosti se postepeno mijenjaju na više i akcije RNAF se šire među kupcima, koji prepoznaju potencijalnu investiciju, pogotovo u naznakama da se u izvršnoj vlasti razmišlja o nastavku proizvodnje i traženju strateškog partnera. Promjena vlasti i dolazak Milorada Dodika na čelo nove Vlade RS donosi i mnogo veće nade u pokretanje privrede, nova ulaganja i transparentno rukovođenje tržištem kapitala i privredom RS. Stoga u berzovnom uzletu sa kraja 2006.g. i početka 2007.g., vrijednost većine akcija, pa tako i RNAF počinje da značajno raste. RNAF dostiže svoju najvišu cijenu u aprilu 2007.g. – **2,29 KM** po akciji.

Slika 4 - Kotacija RNF-A na BL Berzi

Izvod iz podataka Banjalučke berze²⁷ pokazuje primjer trgovanja RNF-A na dan 05. 04. 2007.g., pri čemu se ističe stalni rast vrijednosti akcije i velika količina transakcija, odnosno promet toga dana:

Datum	Službeni kurs	% promjene	Otvarajuća	Najveća	Najmanja	Zatvarajuća	Transakcija	Količina	Promet
05.04.2007	2,25	1,47	2,25	2,28	2,15	2,25	195	314.306	707.995,11

Tabela 5 – Izvod Banjalučke berze AD o poslovanju RNF-A za 05. 04. 2007.g.

U proljeće 2007 je prosječna dnevna trgovina RNF-A bila u iznosu od oko pola miliona KM, ponekad i sa dnevnom trgovinom akcijom i **preko 2 miliona KM**.

Međutim, nedostatak bilo kakvih podataka o zaključenju privatizacionog aranžmana za rafineriju, unosi nemir među investitore. Sliku dodatno pogoršava uporno odbijanje Vlade RS da objavi bilo kakve dokumente o aranžmanu sa budućim vlasnikom i odmah nakon svog posljednjeg uzleta od zaključenja Ugovora o prodaji u februaru, već u aprilu počinje zlokobni pad vrijednosti RNF-A. Obzirom na njen značaj u privrednom životu RS, pad vrijednosti RNF-A sa sobom nosi i kolaps cijele berze i individualnih i fondovskih ulaganja u RS.

Na dan 30. 03. 2009.g., u vrijeme završavanja ove analize, vrijednost RNF-A je na berzi bila tek **0,152 KM**. To, u odnosu na period intenzivne trgovine i najviše cijene RNF-A, predstavlja **pad od 93,3%**²⁸. Poredi li se cijena sa početnom kotacijom iz 2004.g., vrijednost RNF-A je unazadana 74,6%. Pritom je posljednja zabilježena trgovina RNF-A akcijama na BL Berzi bila 26. 03. 2009.g., uz trgovinu u vrijednosti **818,22 KM** ukupno toga dana, što govori o apsolutnoj nezainteresovanosti investitora za RNF-A.

²⁷ Izvor: <http://www.blberza.com/v2/Pages/securityhistory.aspx?code=rnaf-r-a>

²⁸ U identičnom periodu, pad cijene akcija Petrola AD je **76,4%**, a Rafinerije ulja AD Modriča – **92,2%**

Pomnože li se fluktuacije u cijeni sa brojem emitovanih akcija RNAF (262.914.061), dolazi se do razlike od gore navedene najviše vrijednosti ukupnih akcija od 591.556.637 KM i današnje vrijednosti tržišne kapitalizacije od 39.962.937²⁹. Dakle, na svojoj tržišnoj vrijednosti, RNAF je iz različitih razloga (koji uključuju i globalnu ekonomsku krizu itd.) direktno i indirektno izgubila **551.593.700 KM** potencijalnih ulaganja iz zemlje i inostranstva³⁰.

Svakako, validan je argument da je padu vrijednosti doprinijela i globalna ekonomska kriza, koja je svoje prve znakove na razvijenim tržištima počela pokazivati u 2008.g., a galopirala svim svjetskim berzama od oktobra 2008.g. Međutim, uzmu li se komparatori drugih berza u obzir i izvrši li se komparacija berzovnog indeksa u periodu 01. 04. 2007.-30. 03. 2009.g., dobija se pad od oko 37%. Primjenom efekta pada indeksa Dow Jones sa njujorške berze od 05. 04. 2007.g., kada RNAF postiže svoju najvišu vrijednost, na cijenu sa danom 30. 03. 2009.g., dolazi se do korekcije vrijednosti od 38,09%. Umanjena za taj procenat, RNAF bi još uvijek trebalo da ima ukupnu tržišnu vrijednost za **326.269.777 KM** višu od sadašnje³¹. Navedeni iznos u stvarnosti predstavlja pad tržišne kapitalizacije Rafinerije nafte u B. Brodu, u potpunosti oslobođen posljedica globalne ekonomske krize, a uključuje isključivo gubitak povjerenja u akcije RNAF na Banjalučkoj berzi u periodu zamaha njihove vrijednosti, do današnjeg dana.

Identične kalkulacije mogu se uraditi i za Petrol AD i Rafineriju ulja Modriča AD, koje zajedno dodaju značajne iznose gore pomenutom.

Samo uvidom u vlasništvo Rafinerije nafte i strukturu od nešto preko 20% vlasništva, koju čine fondovi iz RS (dva najveća su Zepter Fond i Invest Nova), jasno je da su u istom periodu pretrpili strahovit gubitak svojih vrijednosti, jer je porteflj svih manjih investitora ukupno smanjen za 110.318.740 KM, što je direktni gubitak na tržišnoj vrijednosti rafinerije u prethodnom periodu koji se odnosi na strukturu malih dioničara. O dodatnim gubicima vezano za preostala dva preduzeća iz sistema Naftne industrije postoje slične kalkulacije. Stoga ne čudi da su mali akcionari Rafinerije nafte podnijeli u januaru 2009.g. tužbu Osnovnom sudu u Banjaluci protiv Vlade RS, Rafinerije nafte i Komisije za hartije od vrijednosti, zahtijevajući poništenje odluke Skupštine akcionara o smanjenju osnovnog kapitala, poništavanje Ugovora o prodaji državnog kapitala, te obeštećenje u visini uloženog iznosa³².

Mali akcionari su takođe pretrpili značajne gubitke na vrijednosti i jednom jedinom Odlukom Skupštine akcionara, na zasjedanju održanom 02. 10. 2007.g., tako što je odlučeno (skoro 80% vlasništva, tj. glasova akcionara pripada Kupcu) da se kapitalna vrijednost od 411.112.879,00 KM, smanjuje se za iznos od 148.198.818,00 KM, čime

²⁹ Po zvaničnim pokazateljima berze, vrijednosti u trenutku završetka trgovine

³⁰ U identičnom periodu, tržišna vrijednost Petrola AD je oborena za **13 miliona KM**, a Rafinerije ulja AD Modriča **484,3 miliona KM**.

³¹ Pad tržišne vrijednosti Petrola AD korigovan za efekte globalne krize sa današnjim danom iznosi **12 miliona KM**, a Rafinerije ulja **AD Modriča 300 miliona KM**, tj. ukupno još 312 miliona KM. Tako je pad (korigovane) tržišne vrijednosti NIRS ukupno **638 miliona KM**.

³² Objavljeno <http://www.capital.ba/ekskluzivno-akcionari-rafinerije-nafte-tuzili-vladu-rs/>

osnovni kapital nakon smanjenja iznosi 262.914.061,00 KM³³. Ovo **smanjenje kapitala od 36%** predmetom je trenutnih sudskih sporova malih akcionara, a predstavlja dodatni gubitak akcionara pored pretrpljenog pada vrijednosti akcija na tržištu.

Ova analiza se ne bavi **indirektnim posljedicama** po: tržište kapitala, povjerenje u privredu Republike Srpske i regiona, otvaranje novih radnih mjesta, povećanje bruto društvenog proizvoda, plata zaposlenih, neekonomski troškovi po kupca krajnjih proizvoda NIRS, socijalni položaj ugroženih skupina stanovništva, zaštita čovjekove okoline, regulatorni troškovi, cijena zdravlja itd.

Mogućnost stečaja Rafinerije nafte

Poređenjem dijelova Izvještaja o reviziji Rafinerije nafte Bosanski Brod vezanih za dva kredita 'investitora', može se, dodatno, uočiti i slijedeće: iz Izvještaja se vidi da je kredit od 40.000.000 evra dat za „rekonstrukciju i modernizaciju stare linije Rafinerije nafte“, ali nema ni jedne riječi za koje je svrhe dat kredit od 72.550.000 evra. Umjesto toga, navodi se da je dat u „skladu sa Sporazumom o regulisanju obaveza preduzeća od 06. 06. 2008.g. Zaključak iz ovoga je jasan: iznos od 72.550.000 evra zaista će se vratiti Kupcu, i Vlada RS, a i Rafinerija, će morati otpisati ovaj iznos, tim prije što je Rafinerija sada dodatno opterećena kreditom, kamatama i penalima. Da li će preduzeće biti u stanju da uredno isplaćuje ovaj dug, teško je reći, ali postaje jasno da iznos od 72.550.000 evra predstavlja grant Vlade RS ruskom 'investitoru'.

Pitanje urednog ispunjavaja obaveze Preduzeća po kreditima/zajmovima se stoga postavlja kao kritično. Iako u Izvještaju o reviziji ništa ne piše na tu temu, od visokog je značaja koja sredstva obezbjeđenja je dala Rafinerija nafte (ili možda zajednički Preduzeća) na ime osiguranja kredita, te da li se Vlada RS kojim slučajem ponudila da bude garant vraćanja kredita.

Bilo bi interesantno na trenutak razmotriti scenario stečaja Rafinerije nafte. Tim prije što je Rafinerija nafte Bosanski Brod i nakon pokrića gubitka smanjenjem osnovnog kapitala, nastavila da posluje sa gubitkom. U nerevidiranom Bilansu stanja, na dan 31. 12. 2008. godine, Rafinerija je iskazala akumulirani gubitak od **90.510.943,00 KM**³⁴. Pored gubitka u poslovanju, odnosno nepostojanjem dobiti, **izbjegnuta je i obaveza plaćanja poreza na dobit**, čime je država dodatno oštećena negativnim balansom.

U Ugovoru u članu 7. – Otuđenje i opterećenje osnovnih sredstava stoji da „Kupac, u periodu rekonstrukcije (koji traje 42 mjeseca, op.a.), ne može bez prethodnog usaglašavanja sa prodavcem, prouzrokovati ili dopustiti odluku o slijedećem: [...] inicirati stečajni postupak preduzeća. Po isteku perioda od tri i po godine (tj. u ljeto iduće 2010. godine) ovakav scenario postaje moguć, ako ne i izvjestan.

³³ Odluka Rafinerije Nafte AD, B. Brod br. 148/07 od 02. 10. 2007.g.,
<http://www.blberza.com/v2/Pages/issuerannouncements.aspx?code=rnaf-r-a>

³⁴ <http://www.capital.ba/rafinerija-ponovo-u-minusu-gubitak-90,5-mil-km/>

U slučaju daljih gubitaka, proglašenje stečaja, dakle, postaje realnom opcijom, čime bi bila anulirana sva sredstva koja je Vlada RS uložila u rafineriju u periodu privatizacije, čisteći sve dugove i namirujući obrtna sredstva. Ono što je kod bankrota bitno, jeste da se **u stečajnom postupku prvo namiruju povjerioci, pa tek onda investitori**, ukoliko preostane sredstava, a ukoliko ne, bankrot se smatra investitorovim rizikom i on ostaje bez nadoknade. Obzirom da je ruski kapital ušao po osnovu kredita, a povjerilac je Vnješekonombank, koja tek finansijski prati investitora, ne postoji pravni osnov da ju se tereti kao investitora i biće prva namirena iz stečajne mase, dok će preostalih 20% akcija u vlasništvu malih dioničara iz RS, biti namireno tek ako u stečajnoj masi ostane dovoljno sredstava i za tu svrhu.

Vrlo je vjerovatno da će iz ukupne vrijednosti rafinerije, kroz hipotetički stečajni postupak, Vnješekonombank biti namirena sa svim dospjelim obavezama, koje će do toga časa svakako uključivati i veoma visoke zatezne kamate (120.000 evra po svakom danu kašnjenja po osnovu prvog i 72.550 evra dnevno po osnovu drugog kredita). Ovakav scenario bio bi poguban, a po radnike rafinerije značio bi siguran prestanak radnog odnosa i konačni odlazak Rafinerije, nekad vodećeg naftnog giganta u bivšoj Jugoslaviji – u staro gvožđe.

Zaključak

Republika Srpska je putem izvršne vlasti obavila privatizaciju svoje Naftne industrije. Iako je Vlada RS medijski pokušavala da predstavi ovaj poduhvat kao svoj veliki uspjeh intervencije u privrednim tokovima, činjenice govore drugačije.

Sam proces je tekao krajnje natransparentno, što je protivno svim dobrim praksama u svijetu, koje bi obično počinjale javnim tenderom ili aukcijskim pozivom, čime bi se otvorila privatizacija subjekta, uz kvalitetnu pripremu materijala i objavljivanje poziva u međunarodnim medijima, s obzirom da se radi o subjektu od strateškog značaja. Nakon isto tako javnog odabira investitora, poštujući pravila poslovne povjerljivosti dijela podataka, odabrao bi se najpovoljniji investitor, što ovdje direktnim ugovaranjem nije bio slučaj.

Javnost je iznijela niz kritika na *fate accompli* pred koju je stavljena Narodna skupština RS, u kojoj vladajuća garnitura ima dovoljnu većinu za izglasavanje posebnih zakona tipa kakav je donesen u cilju brze privatizacije Naftne industrije RS. No da bi Naftnu industriju učinila atraktivnom potencijalnim vlasnicima, Skupština je, predvođena Vladom RS, preuzela niz obaveza po Budžet RS, koje se čine pogubnim finansijskim poduhvatom, a koji je rezultirao nepovratnim odljevom ogromnih sredstava javnih prihoda, i to u ruke nekolicine ljudi koji stoje iza ove operacije, čiji motivi ostaju krajnje nejasni.

Ukupno dosada poznati troškovi izazvani ovako netransparentnom privatizacijom NIRS-a iznose – 299.409.449,63 KM. Pridoda li se tome savim neizvjesan beskamadni povrat reprogramiranih poreza i doprinosa odložen nakon 2011.g., za koji Poreska uprava RS i Fondovi nemaju nikakvih garancija da mogu biti naplaćeni, iznos raste na 439.197.077,69 KM. Konačno, pripisivanjem kapitalnih gubitaka u vrijednosti Rafinerije nafte AD (ne i preostala dva preduzeća u sastavu NIRS!) na berzi, korigovanih za efekte globalne krize, u iznosu od 326.269.777 KM, dolazi se do daleko većeg iznosa, tj. do vrtoglavih **765.466.854,69 KM**.

Sa druge strane, ono što je izvjesno i poznato, jeste da je kupac, tj. ruski Njeftgazinkor u ovaj posao uložio dva kredita u ukupnom iznosu od 112.550.000 evra, koji će mu u vidu glavnice biti povraćeni, pa stoga i oni mogu biti pripisani gornjem iznosu. Tako je utvrđen odliv sredstava i kapitala iz RS i BiH samo po osnovu privatizacionog *deal*-a u ukupnom iznosu od **985.595.521,19 KM** ili gotovo milijarda konvertibilnih maraka, uz poklonjeni čitav sistem Naftne industrije Republike Srpske! U suprotnom pravcu stiglo je samo 215.942.995 KM na račun Vlade RS i kreditni iznos Rafineriji nafte od 220.128.666,50 KM, tj. ukupno **436.053.661,50**.

Iako se može spekulirati o velikoj operaciji pranja novca, u nedostatku argumenata za suprotno, ova analiza takvu mogućnost stavlja na prominentno mjesto i postavlja pitanje Vladi RS i javnosti da li je došlo do ogromne obmane građana i koliko će to poreske obveznike u Republici Srpskoj u konačnici koštati? O durogočnim negativnim efektima

govore poglavlja o troškovima, gdje se navodi enorman gubitak povjerenja u privredu i tržište RS, a koji posljedice vjerovatno neće biti sanirane niti dugoročno.

Iako bi samo direktni troškovi mogli koštati Republiku Srpsku blizu milijarde KM, pojedinci uključeni u ovaj *deal* iz njega mogu izaći bez gubitaka. Javnost RS tako ostaje jedino da prozove izvršnu vlast i zatraži hitne odgovore na otvorena pitanja, kao i dokumentaciju u koju nema uvid, a iz koje se može konačno doznati puna istina o ovom *deal*-u. Krajnje konzervativna kalkulacija pokazuje da je i u najboljem slučaju po Vladu RS, NIRS poklonjena, uz još dvostruko veće gubitke po javne račune RS:

Troškovi privatizacije NIRS	Rashod Vlade RS/RNAF	Prihod Vlade RS/RNAF
1 Isplata privatizacije Vladi RS		215.942.995,00
2 Isplata privatizacije Fondu PIO		(30.209.093,00)
3 Isplata povjerilaca RNAF-a	219.606.331,63	
4 Reprogram poreza i doprinosa	139.787.628,06	(139.787.628,06)
5 Kompenzacija Vladi RS (pokriće duga NIRS-a)		(141.895.466,00)
6 Naplativa kratkoročna potraživanja RNAF-a	16.984.703,00	
7 Krediti RNAF-u		220.128.666,50
8 Povrat kredita RNAF-a (sa kamatama)	282.947.081,50	
9 Korigovan pad kapitalne vrijednosti RNAF	(326.269.777,00)	
UKUPNO (bez 9, 2, 4, 5)	659.325.744,19	436.053.661,50
UKUPNO (sa 9, 2, 4, 5)	985.595.521,19	747.945.848,56
UKUPNO (sa 9, bez 2, 4, 5) u KM	985.595.521,19	436.053.661,50

Tabela 6 – Rekapitulacija troškova privatizacije NIRS

Da bi se umanjile štete nastale ovakvom privatizacijom, postoji nekoliko mjera na kojima javnost mora insistirati.

1. Naftna industrija RS je prodajnim ugovorom već postala vlasništvom novih subjekata, no postoji komplikovana i neizvjesna mogućnost poništavanja osnovnog Ugovora pred nadležnim sudom u privrednom sporu.
(ili; odnosno do rješenja takvog spora:)
2. Ukoliko je sudbina vlasništva nad NIRS nepovratno zapečaćena ovakvim privatizacionim rješenjem, minimum potraživanja Budžeta RS prema novom vlasniku se odnosi na:
 - a) Isplatu preostalog udjela za kupovinu akcija od Fonda PIO (ukoliko nije obavljena dosad);
 - b) Povrat reprogramiranih poreza i doprinosa u predviđenom roku, no tek od 2011.g.; i
 - c) Povrat minimuma sredstava kojima je Vlada RS namirila povjerioce NIRS (72.550.000 evra).
3. Pridržavanje SVIH preostalih obaveza iz ugovora, a koji se odnose na obnovu i proširenje svih Preduzeća u NIRS, što uključuje i održavanje broja radnih mjesta, zaštitu okoline itd. Uz to, redovno izmirenje preostalih obaveza prema institucijama RS i BiH.

4. Sve druge nove investicije predviđene osnovnim Ugovorom, kao što je izgradnja željezničke pruge i sve drugo.

